

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “การนำแนวปฏิบัติการพัฒนาที่ยั่งยืนมาใช้ในสถาบันอุดมศึกษาทางไกลแบบเปิด : ด้วยวิธีการใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง” ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้คือ

1. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)
2. การพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กับการศึกษา
3. แนวคิดเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)
4. แนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาแบบเปิด
5. นวัตกรรมการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆที่ใช้ในสถาบันการศึกษาแบบเปิด
5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดังรายละเอียดแต่ละประเด็นเรียงตามลำดับ

1. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG: Sustainable Development Goals)

1.1 แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development: SD) เริ่มต้นจากการประชุมสหประชาชาติ ครั้งที่ 2 ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ในปี 1992 (2535) ประเทศสมาชิกต่าง ๆ ประชุมร่วมกันในหัวข้อว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (environment and development) และได้เห็นชอบให้ประกาศหลักการแห่งสิ่งแวดล้อม และแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) สำหรับทศวรรษ 1991-1999 และศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นแผนแม่บทของโลกสำหรับการดำเนินงานที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และในเวลาต่อมาได้มีการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) จำนวน 8 เป้าหมาย ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี (พ.ศ. 2543 - 2558) อาทิ การขจัดความยากจนและความหิวโหย การส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศและบทบาทสตรี และการรักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เป็นต้น หลังจากเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) สิ้นสุดลงในปีพ.ศ. 2558 ทั่วโลกจึงได้มีการกำหนดกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกันอีกเพื่อให้เป็นเป้าหมายพัฒนาร่วมกันของสหประชาชาติและประเทศอื่น ๆ ทั่วโลกเรียกว่า “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเริ่มใช้ตั้งแต่เดือนกันยายน ปีพ.ศ. 2558 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2573 หรือปี ค.ศ. 2030 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี (<https://www.millennium-institute.org/isdg>) 15 มี.ค. พ.ศ. 2561

การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นหลักการในการจัดการเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนามนุษย์ ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความสามารถของระบบธรรมชาติในการจัดหาทรัพยากรธรรมชาติและบริการระบบนิเวศที่เศรษฐกิจและสังคมต้องพึ่งพา ผลที่ได้คือสภาพสังคมที่สภาพความเป็นอยู่และการใช้ทรัพยากรยังคงตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้โดยไม่ทำลายความสมบูรณ์และความมั่นคงของระบบธรรมชาติและการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สอดคล้องกับความต้องการของปัจจุบันโดยไม่กระทบต่อความสามารถของ คนรุ่นอนาคต ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลักคือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ดังรายละเอียดโดยสังเขปคือ

เศรษฐกิจ เศรษฐกิจที่มั่นคงของชุมชน มีการพัฒนาที่ทำให้ชุมชนมีเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและควบวงจร

สังคม คุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรในชุมชน เช่น มีการอยู่ดีกินดี อยู่ในที่ที่มีอากาศดี ปราศจากมลภาวะ มีการจัดสรรการใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างถูกต้องตามศักยภาพของแต่ละพื้นที่ มีบริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึง มีการให้การศึกษาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

สิ่งแวดล้อม ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและการใช้ทรัพยากร เช่น ปริมาณแหล่งน้ำและความเพียงพอของน้ำใช้ในปัจจุบัน การใช้พลังงานทดแทนอย่างอื่น ทั้งจากธรรมชาติและจากการประดิษฐ์ขึ้น ได้แก่ พลังงานน้ำ พลังงานลม พลังงานความร้อนใต้พิภพ พลังงานแก๊สชีวภาพ และพลังงานแสงอาทิตย์ และมีการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ (<http://www.thaigoodview.com/node/70957>)

ภาพที่ 2.1 : องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน : สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม

ที่มา https://en.wikipedia.org/wiki/Sustainable_development 16 มีนาคม 2561

1.2) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ที่กำหนดเป็นกรอบในการพัฒนาร่วมกันทั่วโลก ด้วยโดยเชื่อมโยง 17 เป้าหมายร่วมกันสู่อนาคตที่ดีกว่าและยั่งยืนกว่าสำหรับทุกคน ที่จัดตั้งขึ้นในปี 2558 โดยสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติและมีเป้าหมายที่จะบรรลุผลสำเร็จภายในปี 2573 โดยมีความโดดเด่นในการเรียกร้องให้ทุกประเทศดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นคนจน คนรวย และรายได้ปานกลาง เพื่อส่งเสริมความมั่งคั่งพร้อมปกป้องโลก พวกเขาตระหนักดีว่าการยุติความยากจนต้องควบคู่ไปกับกลยุทธ์ที่สร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจและตอบสนองความต้องการทางสังคมที่หลากหลาย รวมถึงการศึกษา สุขภาพ การคุ้มครองทางสังคม และโอกาสในการทำงาน ในขณะที่จัดการกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการปกป้องสิ่งแวดล้อมดังแสดงในภาพที่ 2

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

ภาพที่ 2.2 การพัฒนาที่ยั่งยืนระดับสากล (Sustainable Development Goals: SDGs)
(https://en.wikipedia.org/wiki/Sustainable_Development_Goals)

โดยที่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ดังกล่าว เป็นข้อตกลงร่วมกันเพื่อใช้เป็นทิศทางการพัฒนาของประชาคมโลกที่เริ่มตั้งแต่ปี.ศ .2558 ถึงปี.ศ .2573 โดยประกอบไปด้วย 17 เป้าหมายหลัก (goals) 169 เป้าประสงค์ (targets) ประกอบด้วย

- เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจนในทุกรูปแบบ ทุกที่
- เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย บรรลุเป้าความมั่นคงทางอาหาร ปรับปรุงโภชนาการ และสนับสนุนการทำเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 3 สร้างหลักประกันให้คนมีชีวิตที่มีคุณภาพ และส่งเสริมสุขภาพที่ดีของคนทุกเพศ ทุกวัย
- เป้าหมายที่ 4 สร้างหลักประกันให้การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและครอบคลุม และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน
- เป้าหมายที่ 5 บรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สตรีและเด็กหญิง
- เป้าหมายที่ 6 สร้างหลักประกันให้มีน้ำใช้ และมีการบริหารจัดการน้ำและการสุขาภิบาลอย่างยั่งยืนสำหรับทุกคน
- เป้าหมายที่ 7 สร้างหลักประกันให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่ย่อมเยาว์และยั่งยืน

- เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และครอบคลุม และการจ้างงาน เต็มอัตรา และงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน
- เป้าหมายที่ 9 สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความต้านทานและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม
- เป้าหมายที่ 10 ลดความไม่เท่าเทียมทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ
- เป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ความต้านทานและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างครอบคลุมและยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 13 ดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับสภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และผลกระทบ
- เป้าหมายที่ 14 อนุรักษ์และใช้มหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอื่นๆ อย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 15 ปกป้อง ปันฟู และส่งเสริมการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการป่าไม้ที่ยั่งยืน การต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย หยุดยั้งการเสื่อมโทรมของดินและฟื้นฟูสภาพดินและหยุดยั้งการสูญเสียมลพิษทางชีวภาพ
- เป้าหมายที่ 16 สนับสนุนสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน จัดให้มีการเข้าถึงความยุติธรรมสำหรับทุกคน และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบและมีความครอบคลุมในทุกระดับ
- เป้าหมายที่ 17 เสริมสร้างความแข็งแกร่งของกลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. การพัฒนาที่ยั่งยืนกับการศึกษา

การพัฒนาที่ยั่งยืนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาคือ เป้าหมายที่ 4: การศึกษาที่มีคุณภาพโดยมีเป้าหมายร่วมกันว่า “ต้องแน่ใจว่าการศึกษามีคุณภาพสามารถเข้าถึงทุกคนได้อย่างครอบคลุมและเท่าเทียมกัน และส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน” เพื่อเพิ่มจำนวนบุคลากรที่มีทักษะที่เกี่ยวข้องเพื่อความประสบความสำเร็จทางการทำงาน การประกอบอาชีพ และเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นพลเมืองโลก ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 2.3 เป้าหมายที่ 4: การศึกษาที่มีคุณภาพ
ที่มา ศูนย์วิจัย CCDKM, 2023

โดยที่ในส่วนของประเทศไทยได้มีการนำหลักการดังกล่าวมาบูรณาการในการพัฒนาแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2573 (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ที่ประเทศไทยได้ร่วมให้สัตยาบันกับประชาคมโลกท่ามกลางความท้าทายต่างๆที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอกได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริษัทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติเทคโนโลยีดิจิทัลต่างๆ (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) ประกอบกับแรงกดดันจากภายในประเทศ เช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ส่งผลให้ประเทศเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ในอนาคตอันใกล้ การติดกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ทักษะคนดี ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายและเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว ฯลฯ ระบบการศึกษา การเรียนการสอนจึงต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าว ทั้งการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ระบบการศึกษาสามารถเป็นกลไกหลักเพื่อการขับเคลื่อนประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ในปัจจุบัน โดยได้มีการปฏิรูปแนวคิดในการจัดการศึกษาโดยสังเขปเช่น

1.1) หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) เพื่อให้ประชาชนทุกคน ทุกช่วงวัย ตั้งแต่เด็ก ปฐมวัย วัยเรียน วัยทำงาน และ ผู้สูงวัยมีโอกาสในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้แต่ละบุคคลได้พัฒนาตามความพร้อมและความสามารถให้บรรลุขีดสูงสุด มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม รวมทั้งมีสมรรถนะในการทำงานเพื่อการประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจสอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อันจะนำไปพัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติจึงต้องกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาที่ครอบคลุม โดยไม่ปล่อยปละละเลยหรือทิ้งใครไว้ข้างหลัง (No one left behind)

1.2) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) สำหรับผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนกลุ่มปกติ กลุ่มด้อยโอกาสที่มีความยากลำบากและขาดโอกาสเนื่องด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจและภูมิสังคม ซึ่งรัฐต้องดูแลจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษานับสนุนผู้เรียนกลุ่มนี้ให้ได้รับการศึกษาตามศักยภาพและความพร้อมอย่างเท่าเทียม กลุ่มที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งหมายรวมกลุ่มผู้มีความบกพร่องทางร่างกายจิตใจ สติปัญญา สังคม อารมณ์ การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ รวมทั้งบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแล รัฐต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาร่วมกับเด็กปกติในกรณีที่สามารถเรียนได้ เพื่อให้เขาได้มีโอกาสเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ความคิด และปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นในสังคม หรือจัดให้เป็นพิเศษตามระดับความบกพร่อง นอกจากนี้บุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ รัฐต้องจัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น ด้วยเหตุผลสำคัญ คือ บุคคลที่มีความสามารถพิเศษเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศหากจัดการศึกษารูปแบบปกติอาจทำให้ไม่สามารถพัฒนาบุคคลดังกล่าวให้มีความรู้ความสามารถตามศักยภาพของเขาได้ รัฐจึงมีหน้าที่ลงทุนพิเศษสำหรับบุคคลเหล่านี้ และถือเป็นสิทธิของบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษที่จะได้รับบริการทางการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาศักยภาพของตนแผนการศึกษาแห่งชาติ จึงต้องกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุมการดูแลและพัฒนาบุคคลทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง

1.3) ยุทธศาสตร์หลักและเป้าหมายในการจัดการศึกษาของชาติ เช่น

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ เช่น 1) คนทุกช่วงวัยมีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) คนทุกช่วงวัยในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ ได้รับการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ และพื้นที่พิเศษ 3) คนทุกช่วงวัยได้รับการศึกษา การดูแลและป้องกันจากภัยคุกคามในชีวิตรูปแบบใหม่

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนาากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เช่น 1) กำลังคนมีทักษะที่สำคัญจำเป็นและมีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดงาน และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ 2) สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่จัดการศึกษามีผลิตบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นเลิศเฉพาะด้าน 3) การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่สร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เช่น 1) ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 2) คนทุกช่วงวัยมีทักษะความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ 3) สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรได้อย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน 4) แหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้มีคุณภาพและมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ 5) ระบบและกลไกการวัด การติดตามและประเมินผลมี

ประสิทธิภาพ 6) ระบบการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้มาตรฐานระดับสากล 7) ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐาน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา เช่น 1) ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ 2) การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยี ดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย 3) ระบบข้อมูลรายบุคคลและสารสนเทศทางการศึกษาที่ครอบคลุม ถูกต้อง เป็นปัจจุบันเพื่อการวางแผน การบริหารจัดการศึกษา การติดตามประเมิน และรายงานผล

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น 1) คนทุกช่วงวัย มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ 2) หลักสูตร แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ 3) การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา เช่น 1) โครงสร้าง บทบาท และระบบการบริหารจัดการศึกษามีความคล่องตัวชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้ 2) ระบบการบริหารจัดการศึกษา มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา 3) ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและพื้นที่ 4) กฎหมายและรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษารองรับลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน สถานศึกษา และความต้องการกำลังแรงงานของประเทศ 5) ระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีความเป็นธรรมสร้างขวัญ กำลังใจ และส่งเสริมให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพแนว

1.4) ทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs 8Cs) ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะ ต่อไปนี้

3 Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetic)

8 Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross cultural Understanding) ทักษะ ด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณามีวินัย (Compassion) คุณธรรม จริยธรรม

3. แนวคิดเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

แนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) หมายถึง วิธีปฏิบัติ หรือขั้นตอนการปฏิบัติที่ทำให้ห้องค์การประสบความสำเร็จหรือนำไปสู่ความเป็นเลิศตามเป้าหมาย เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการหรือวิชาชีพนั้นๆ และมีหลักฐานของความสำเร็จปรากฏชัดเจน โดยมีการสรุปวิธีปฏิบัติ หรือขั้นตอนการปฏิบัติ ตลอดจนความรู้และประสบการณ์ ที่ได้บันทึกเป็นเอกสาร และเผยแพร่ให้หน่วยงานภายในหรือภายนอกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ (ชนาธิป ลีนิม, 2560)

Best Practice หมายถึง วิธีปฏิบัติ หรือขั้นตอนการปฏิบัติที่ผ่านการวิจัย ทดลอง หรือผ่านประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง จนสามารถพิสูจน์ได้ว่านำไปสู่เป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่ต้องการซึ่งส่งผลให้ห้องค์กร ประสบความสำเร็จหรือนำไปสู่ความเป็นเลิศตามเป้าหมาย เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการหรือวิชาชีพนั้น ๆ มีหลักฐานของความสำเร็จปรากฏชัดเจน มีการสรุปวิธีปฏิบัติ หรือขั้นตอนการปฏิบัติ ตลอดจนความรู้และประสบการณ์ ที่ได้บันทึกเป็นเอกสาร และเผยแพร่ให้หน่วยงานภายในหรือภายนอกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

Best Practice มีจุดเริ่มต้นจากการแพทย์ที่เป็นวิธีการปฏิบัติงานที่ดีนำสู่ผลสำเร็จ มีการแลกเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอก และที่สุดคือ การนำ Best Practice ไปใช้จนเป็นมาตรฐานของหน่วยงาน สำหรับประเทศไทย Best Practice เริ่มเข้ามายังวงการการศึกษาใน พ.ศ.2546 พร้อมกับโครงการโรงเรียนในฝัน ที่มุ่งให้เกิดการปรับวิธีการเรียนการสอน ยกย่องคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ทั้งระบบให้ทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดเป็น มีทักษะชีวิต มีความเป็นไทย และมั่นใจในตนเอง การเกิด Best Practice เกิดได้จาก

Best Practice เกิดจากตัวบุคคล เนื่องมาจากการในการทำงานทุกคนจะเกิดการเรียนรู้ไปสู่เป้าหมายของหน่วยงาน ซึ่งผู้ปฏิบัติจะเรียนรู้ Good Practice หรือ Best Practice ความริเริ่มสร้างสรรค์ที่ดี การแก้ไขปัญหาที่ดีหรือเกิดจากการได้รับรู้ข้อเสนอแนะของผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน หรือจะเป็นหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างสรรควิธีการใหม่ ๆ ขึ้น หรือวิธีการที่ดีกว่าเดิม

Best Practice เกิดจากอุปสรรค การทำงานต่าง ๆ ย่อมมีอุปสรรคต่าง ๆ ที่เป็นตัวขัดขวางไม่ให้งานเป็นตามเป้าหมายที่มุ่งหวังเอาไว้ เกิดความกดดัน ที่มาจากผู้บริหารหรือการแข่งขันจากคู่แข่ง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการแสวงหาแนวทาง กระบวนการในการแก้ไขปัญหา และผ่านอุปสรรคไปได้ ก่อให้เกิด Best Practice

Best Practice เกิดจากแรงบันดาลใจที่อยากจะพัฒนา หรือค้นหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อความพึงพอใจของหน่วยงานหรือของตนเอง เพื่อสร้างประสิทธิภาพที่ดีกว่าเดิม

วิธีการช่วยค้นหา Best practice การพิจารณาว่าสิ่งที่เราคิดว่าเป็น Best practice นั้น มีวิธีการช่วยค้นหา ดังนี้

1. ในการดำเนินการมีวิเคราะห์บริบทความคาดหวังขององค์กร ชุมชน และผู้มีส่วนได้เสีย โดยบูรณาการกับส่วนต่าง ๆ ในองค์กร (Integrate)
2. ในการดำเนินการมีความเป็นระบบ (Systematic) มีกระบวนการและผลลัพธ์ที่มีความโดดเด่น (Outstanding process and results)
3. ในการดำเนินการมีการสร้างนวัตกรรมในการใช้เครื่องมือหรือวิธีการใหม่ ๆ และนำไปใช้จนมีผลลัพธ์ที่มีความโดดเด่นและยั่งยืน (Long standing Performances)
4. ในการดำเนินการ สามารถตอบได้ว่า นวัตกรรมนั้น คืออะไร (What) นวัตกรรมนั้นผลิตหรือใช้อย่างไร (How) นวัตกรรมนั้นทำเพื่ออะไร (Why)
5. ในการดำเนินการมีการวิเคราะห์ปัจจัยที่สำเร็จและบทเรียนที่ได้เรียนรู้จากการใช้นวัตกรรม โดยมีความเชื่อมโยงในหลายปัจจัย (Linkage) จนได้รับการชื่นชมและการยกย่อง (Praises and recognitions) (กอบวิทย์ พิริยะวัฒน์, 2563)

แนวปฏิบัติที่ดี (best practices) ในบริบทของการบริหารจัดการและการดำเนินงานในองค์กรนั้น หมายถึง ความรู้ ประสบการณ์ หรือกระบวนการที่ถูกต้องและสามารถเป็นแนวทางที่ดีในการจัดการและดำเนินงานจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูลที่ส่งเสริมโดยองค์กร ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อถือและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผู้เกี่ยวข้อง มีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ และการสนับสนุนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างองค์กรที่เป็นเลิศ มีการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและดำเนินงาน สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดความผิดพลาดซึ่งจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านเทคนิคและการพัฒนาความรู้ในองค์กร ตลอดจนมีการกำหนดเป้าหมายและวัดผลเป็นสิ่งสำคัญในการตรวจสอบว่าการดำเนินงานขององค์กรเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่ การใช้ข้อมูลเหล่านี้ในการปรับปรุงและการตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการ

3.1 แนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษาทางไกลแบบเปิด มีแนวปฏิบัติที่ดีหลายแนวทางที่มีการนำมาใช้เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งสถาบันการศึกษาทางไกลระบบเปิด ในที่นี้หมายถึง “แบบจำลองโครงสร้างที่สมดุลง” (Structural Equation Modeling: SEM) Henseler, J., Ringle, C. M., and Sarstedt, M. (2015) และ Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2022) ที่มีองค์ประกอบเกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนคือ

(1) รูปแบบของความเป็นผู้นำ คือแนวปฏิบัติที่ผู้นำใช้ในการกำกับองค์กรเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร โดยที่สามารถนำพาสมาชิกในองค์กรให้สามารถดำเนินการตามกลยุทธ์ต่าง ๆ สู่เป้าหมายร่วมกัน ส่งผลต่อการปกป้อง การสร้างตัวตน และความสำเร็จขององค์กร โดยผู้นำมีอิทธิพลต่อทัศนคติและความตั้งใจของสมาชิกใน

องค์กร ความสำเร็จขององค์กรสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิกในองค์กร ผลการวิจัยล่าสุดพบว่า รูปแบบความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมได้รับการยอมรับว่า สามารถช่วยเพิ่มความตั้งใจของสมาชิกในองค์กร ส่งผลต่อทัศนคติและจิตวิญญาณในการทำงานของสมาชิกในองค์กร รูปแบบความเป็นผู้นำที่มีศักยภาพมีความจำเป็นและสำคัญมากในการนำองค์กรในสภาพแวดล้อมการแข่งขันในปัจจุบัน (Zahir Osman, et al. (2024) ประกอบด้วย

(1.1) พฤติกรรมของผู้นำคือ พฤติกรรมที่ผู้นำแนะนำหรือนำพาสมาชิกในองค์กรให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการร่วมกัน เช่นการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน การสร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิกในองค์กร การสื่อสารและการแนะนำการทำงานต่าง ๆ และการเพิ่มกำลังใจให้สมาชิกในองค์กร ฯลฯ

(1.2) ทัศนคติคือ การประเมินอย่างครอบคลุมทางจิตวิทยาในมิติต่าง ๆ เช่น ดี ไม่ดี เป็นอันตราย ให้ประโยชน์ น่าพอใจ ไม่น่าพอใจ ฯลฯ Zahir Osman, et al. (2024) ให้นิยามทัศนคติว่าเป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่มีอยู่ งานวิจัยจำนวนมาก เช่น Bandura, A. (1986) พบความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและความตั้งใจซึ่งสามารถอธิบายได้ตามทฤษฎีการวางแผนพฤติกรรม (Planned Behavior theory) Cao, G., Duan, Y., Edwards, J. S., & Dwivedi, Y. K. (2021) กล่าวว่า คนที่มีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมหนึ่งๆ มีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมดังกล่าว ดังนั้นยังมีทัศนคติเชิงบวกมากเท่าไร ความตั้งใจก็จะยิ่งแข็งแกร่งมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้นเพื่อความสำเร็จของการพัฒนาที่ยั่งยืน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมีทั้งความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจ และที่สำคัญคือทัศนคติที่ดี ความเต็มใจที่จะขับเคลื่อนและใช้ประโยชน์ร่วมกันจากการพัฒนาที่ยั่งยืน Zahir Osman, et al. (2024) กล่าวว่าทัศนคติมีบทบาทที่สำคัญมาก หากว่าคนมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนก็จะสามารถนำแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนมาใช้ประโยชน์ได้มากกว่าคนอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยหลายเรื่องเช่น Zaidan, E., Belkhiria, E., Wazen, C. (2023) Intaratat, K., Lomchavakarn, P., Boonsiri, K., Intaratat, D., Ng, K. T., Toh, T. L., & Kumar, R. (2024) ที่สอดคล้องกันว่า ทัศนคติส่งผลต่อความเชื่อมั่น และการนำไปใช้ประโยชน์เช่น หากมีการเชื่อมั่นว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพที่มากขึ้น หรือสามารถช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของพวกเขาได้ ฯลฯ ก็จะส่งผลต่อการขับเคลื่อนและใช้ประโยชน์ร่วมกันที่มากยิ่งขึ้นและยั่งยืนตามเป้าหมายที่ต้องการ

(1.3) บรรทัดฐานทางสังคมคือ ความคาดหวังของพฤติกรรมที่เหมาะสมในสังคมหนึ่งๆ ที่ถูกกำหนดขึ้นและยอมรับร่วมกัน Intaratat, K., Lomchavakarn, P., Boonsiri, K., Intaratat, D., Ng, K. T., Toh, T. L., & Kumar, R. (2024). กล่าวว่า บุคคลรับรู้แรงกดดันทางสังคมจากผู้อื่นซึ่งมีความสำคัญต่อเขา และส่งผลให้เขาคิดว่าเขาควรปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตาม งานวิจัยของWang et al., 2021a, 2021b พบว่า การตัดสินใจของครัวเรือนในการคัดแยกขยะขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องรอบตัวเช่น ญาติ ครอบครัว เพื่อน และอื่น ๆ Zaidan, E., Belkhiria, E., Wazen, C. (2023)กล่าวว่าบรรทัดฐานทางสังคมมีอิทธิพลต่อความตั้งใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน บรรทัดฐานทางสังคมมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจ และสามารถส่งผลที่มีประสิทธิภาพต่อการ

กำหนดพฤติกรรมตามที่ต้องการ Zandstra et al., 2017 กล่าวว่า บรรทัดฐานทางสังคมแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ การบอกกล่าว การแนะนำ การเสนอแนะและการกำหนดเป็นคำสั่งที่ต้องปฏิบัติตาม

(2) การรับรู้เกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) หรือการรับรู้ที่นำไปสู่พฤติกรรมที่คาดหวัง หรือพฤติกรรมที่คาดหวังที่เกิดจากความเชื่อของแต่ละคนว่า ตนมีทรัพยากร มีความสามารถ และมีโอกาสเพียงพอที่จะแสดงพฤติกรรมบางอย่าง สอดคล้องกับ (Zahir Osman, et al. (2024) ที่กล่าวว่า พฤติกรรม หรือการปฏิบัติของคน ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของคนแต่ละคน เกี่ยวกับการรับรู้ ความเข้าใจ และความยากง่ายในการกระทำหรือในการปฏิบัตินั้นๆ เช่น การตัดสินใจเข้าไปมีส่วนร่วมในพฤติกรรมบางอย่างที่มีการกำหนด หรือที่มีการออกแบบควบคุมไว้ ในทำนองเดียวกัน Abrahams, 2019 กล่าวว่าเป็นการประเมินแต่ละปัจจัยที่เกี่ยวข้องของแต่ละคน จากนั้นก็จะส่งผลเชิงบวก หรือเชิงลบต่อการกระทำพฤติกรรมนั้นๆ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการทำพฤติกรรมนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น ผู้ที่มีความตั้งใจในระดับเดียวกันเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม อาจจะมีระดับการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันเนื่องจากแต่ละคนมีการควบคุมพฤติกรรมในระดับที่ต่างกัน ในทำนองเดียวกัน ความตั้งใจของคนๆ หนึ่งอาจไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้เนื่องจากขาดการรับรู้ หรือขาดความชัดเจนในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง เช่น พฤติกรรมสุขภาพ พฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากร และพฤติกรรมการปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย เป็นต้น

(3) ความผูกพันต่อองค์กร (Organizational Commitment) เป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักในการตรวจสอบความสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลและองค์กร (Zahir Osman, et al. (2024) กล่าวว่า ความผูกพันต่อองค์กรเป็นความสัมพันธ์ทางจิตวิทยาระหว่างบุคคลและองค์กร ที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการดำเนินการในองค์กร ความทะเยอทะยานและความน่าจะเป็นที่จะทำงานอยู่ในองค์กรนั้นตลอดไป โดยได้อธิบายองค์ประกอบสามประการที่เกี่ยวข้องคือ เอกลักษณะ การมีส่วนร่วม และความภักดี เอกลักษณะสะท้อนถึงความภาคภูมิใจของพนักงานในองค์กร เป้าหมายและหลักการขององค์กร ความมุ่งมั่นสะท้อนถึงการซึมซับทางจิตใจในกิจกรรมการทำงานปกติในองค์กร ความภักดีสะท้อนให้เห็นถึงความรักและความมุ่งมั่นทางอารมณ์ของพนักงาน และแสดงความปรารถนาที่จะอยู่ในองค์กร (Zahir Osman, et al. (2024) กล่าวว่าความมุ่งมั่นเป็นแนวคิดทัศนคติ พฤติกรรมในการทำงานที่มีความเกี่ยวพันกัน

(4) ความตั้งใจ (Intention) นักวิชาการจำนวนมากเช่น Bandura, A. (1986) ยืนยันเชิงประจักษ์ถึงความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรม และความตั้งใจของบุคคล Liu และคณะ โดยวิจัยกลุ่มตัวอย่าง 2824 คนจากประเทศจีน 314 คนจากบังกลาเทศ พบว่าในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืน ความตั้งใจที่จะสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนสัมพันธ์กับความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังมีการวิจัยที่เกี่ยวข้องในกลุ่มผู้บริหารและผู้จัดการระบบการทำงานในโรงพยาบาลต่างๆของประเทศยูกันดาพบว่า ความตั้งใจเชิงพฤติกรรม หรือความตั้งใจในการปฏิบัติใดๆเป็นศูนย์กลางที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทั่วไปและพฤติกรรมการปฏิบัติอื่นๆ เช่น พฤติกรรมการแบ่งปันความรู้และพฤติกรรมการปกป้องสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

4. แนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาแบบเปิด แบ่งเป็นแนวปฏิบัติเกี่ยวกับนวัตกรรมในรูปแบบต่างๆ หลักๆเช่น

4.1) นวัตกรรมสื่อสารที่มีบทบาทที่สำคัญในทุกวงการรวมทั้งวงการการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยที่ประเทศไทยได้มีการกำหนดนโยบายเพื่อรองรับและขับเคลื่อนประเทศไทย โดยใช้การกำหนดเป็นนโยบายไทยแลนด์ 4.0 บนหลักยึดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปรับปรุงกลไกการทำงานภาครัฐ และพัฒนาศักยภาพคนโดยใช้ “นวัตกรรมสื่อสารใหม่” ที่ขับเคลื่อนอยู่บนพลังของเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิมหลายเท่าตัว ส่งผลให้เกิดการปฏิรูปต่างๆในทุกระบบของสังคม เช่น ความต้องการกำลังคนที่มีความรู้และทักษะที่พร้อมในการเข้าสู่อุตสาหกรรมใหม่ (4-5th IRs) การเข้าสู่สังคมสูงอายุ การเกิดขึ้นของเมืองใหม่ ซึ่งโดยภาพรวมอาจจะเห็นปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนผ่านการพัฒนาประเทศไทยโดยสังเขป เช่น

(1) การเปลี่ยนจากสังคมอุตสาหกรรมมาเป็นสังคมสารสนเทศ สภาพของสังคมโลกได้เปลี่ยนแปลงมาแล้วสองครั้ง จากสังคมความเป็นอยู่แบบเร่ร่อนมาเป็นสังคมเกษตรที่รู้จักกับการเพาะปลูกและ สร้างผลิตผลทางการเกษตรทำให้มีการสร้างบ้านเรือนเป็นหลักแหล่ง ต่อมามีความจำเป็นต้องผลิตสินค้าให้ได้ปริมาณมากและต้นทุนถูก จึงต้องหันมาผลิตแบบอุตสาหกรรม ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์เปลี่ยนแปลงมาเป็นสังคมเมือง มีการรวมกลุ่มอยู่อาศัยเป็นเมือง มีอุตสาหกรรมเป็นฐานการผลิต สังคมอุตสาหกรรมได้ดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน และกำลังจะเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมสารสนเทศ ปัจจุบันคอมพิวเตอร์และระบบสื่อสารมีบทบาทมากขึ้น มีการใช้เครือข่ายเช่นอินเทอร์เน็ตเชื่อมโยงการทำงานต่าง ๆ การดำเนินธุรกิจใช้สารสนเทศอย่างกว้างขวาง

(2) การเปลี่ยนสภาพการทำงานเปลี่ยนเป็นแบบทุกสถานที่และทุกเวลา เมื่อการสื่อสารแบบสองทางก้าวหน้าและแพร่หลายขึ้น การโต้ตอบผ่านเครือข่ายทำให้เสมือนมีปฏิสัมพันธ์ได้จริง เพราะนวัตกรรมสื่อสารทำให้สามารถใช้ระบบ วิดีโอคอนเฟอเรนซ์ ระบบประชุมบนเครือข่าย มีระบบการค้าบนเครือข่าย ทำให้การทำงานทุกประเภท ทุกวงการสามารถขยายขอบเขต ขยายกิจกรรมไปทุกหนทุกแห่ง อีกทั้งยังสามารถดำเนินการได้ตลอด 24 ชั่วโมง เช่น ระบบ e-banking ที่ทำให้การเบิกจ่ายสามารถทำได้ตลอดเวลาทุกพื้นที่ทั่วโลก

(3) การเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจจากระดับชาติเป็นระดับเศรษฐกิจโลก นวัตกรรมสื่อสารทำให้เกิดสังคมโลกาภิวัตน์ กระแสการหมุนเวียนแลกเปลี่ยนสินค้าบริการอย่างกว้างขวางรวดเร็วและเกิดขึ้น มองเห็นผลการดำเนินการได้ตลอดเวลาและกว้างขวางมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ระบบเศรษฐกิจของโลกจึงผูกพันกับทุกประเทศ และเชื่อมโยงส่งผลต่อกันอยู่ตลอดเวลา

(4) การเปลี่ยนความรู้ ทักษะ และแนวปฏิบัติใหม่ในรูปแบบของ “ความฉลาดที่จำเป็น” ที่เป็นพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตในโลกปัจจุบัน อันประกอบด้วยความฉลาดทางสติปัญญา (IQ) ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และ

ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) เพื่อเป็นความรู้และทักษะพื้นฐานให้มนุษย์ทุกคนสามารถอยู่รอดได้ในโลกของเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีการพัฒนา มีการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วตลอดเวลาดังภาพที่ 4

ภาพที่ 2.4: ความฉลาดที่จำเป็นในโลกปัจจุบัน
ที่มา: คลังความรู้ Science Math, 2024

จากแนวปฏิบัติของนวัตกรรมการสื่อสารดังกล่าว นอกจากจะส่งผลในทางบวก ดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ในทำนองเดียวกันสื่อดังกล่าวก็สามารถส่งผลกระทบต่อในทางลบได้เช่นกัน เช่น ข่าวการถูกหลอกลวง ล่อลวง และ การใช้ที่ไม่เหมาะสม รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำให้ชุมชนทุกระดับของประเทศไทย จำเป็นที่ได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล (DL : Digital Literacy) โดยเฉพาะในส่วนของการเรียนรู้เกี่ยวกับการเท่าทันสื่อดิจิทัล หรือ รู้เท่าทันนวัตกรรมดิจิทัลต่างๆ หลายหน่วยงานทั่วโลกได้สรุปเป็นข้อกำหนดพื้นฐานร่วมกันทั่วโลกว่า เด็กทุกคน มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องได้รับความรู้และมีทักษะด้านดิจิทัลอย่างน้อย 8 ทักษะเพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติเพื่อการมีทักษะชีวิตในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลได้แก่

(4.1) ความรู้และทักษะเกี่ยวกับตนเอง (digital citizen identity) เป็นความสามารถในการสร้างอัตลักษณ์ตัวตนของตนเอง และสามารถบริหารจัดการ ดูแลตนเองได้อย่างดีไม่ว่าจะในโลกออนไลน์หรือทั่วไป

(4.2) ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการบริหารจัดการเวลาตนเอง (screen time management) เป็นความสามารถในการบริหารจัดการเวลาในการใช้ชีวิตทั้งในส่วนของโลกออนไลน์ เช่น สามารถควบคุมตัวเองในการใช้สื่อออนไลน์ การเล่นเกม การใช้โซเชียลมีเดียต่าง ๆ และโลกออฟไลน์ เช่น ความสามารถในการบริหารจัดการงานได้อย่างหลากหลายในเวลาเดียวกัน หรือภายในเวลาที่จำกัด

(4.3) ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการจัดการการกลั่นแกล้งออนไลน์ (cyberbullying management) เป็นความสามารถในการจัดการ ตรวจสอบ วิเคราะห์สถานการณ์การกลั่นแกล้งในรูปแบบต่างๆออนไลน์ได้ และสามารถรับมือกับการกลั่นแกล้งออนไลน์ต่าง ๆ ได้อย่างดี

(4.4) ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการจัดการความปลอดภัยออนไลน์ (cybersecurity management) เป็นความสามารถในการจัดการเกี่ยวกับการป้องกันข้อมูลของตนเอง การกำหนดรหัสที่ปลอดภัย การรู้เท่าทันและสามารถในการป้องกันการโจมตีทางออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้

(4.5) ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการจัดการความเป็นส่วนตัว (privacy management) เป็นความสามารถในการบริหารจัดการข้อมูลส่วนตัวของตนเอง รวมทั้งการช่วยป้องกันและไม่ล่วงละเมิดความเป็นส่วนตัวของคนอื่นด้วย

(4.6) ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์ (critical thinking) เป็นความสามารถในการวิเคราะห์ แยกแยะระหว่างข้อมูลที่ถูกต้อง ที่ผิด ข้อมูลที่มีประโยชน์ ไม่มีประโยชน์ ข้อมูลที่ไวใจได้ หรือที่ไม่น่าไวใจ ฯลฯ

(4.7) ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการจัดการข้อมูลดิจิทัลของตนเอง (digital footprints) เป็นความสามารถในการบริหารจัดการ ดูแล เข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลดิจิทัลซึ่งจะเป็นข้อมูลที่ติดตัวบุคคลนั้น ๆ ไปตลอดชีวิต

(4.8) ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการเห็นใจในโลกออนไลน์ (digital empathy) เป็นความสามารถในการแสดงความเห็นใจต่อบุคคลอื่น ๆ ในโลกออนไลน์ด้วยกัน ความเห็นใจ ความเข้าใจในอารมณ์ความรู้สึกที่หลากหลาย หลากผู้คน หลากเชื้อชาติในโลกออนไลน์

จากความรู้และทักษะดิจิทัลทั้ง 8 ด้านดังที่กล่าวข้างต้น นับว่าเป็นทั้งความรู้และแนวปฏิบัติพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องมีในปัจจุบัน เด็ก ๆ ทุกคนรวมทั้งคนทุกช่วงวัยที่จำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้สามารถที่จะนำไปใช้เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในชีวิตยุคดิจิทัลต่อไป

5. นวัตกรรมการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆที่ใช้ในสถาบันการศึกษาแบบเปิด ล้วนเป็นผลกระทบทั้งการตรงและทางอ้อมจากการพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการออกแบบนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาแบบเปิดหลักๆ คือ

(1) นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเปิด (Open Education) นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเปิด หรือนวัตกรรมการศึกษาแบบเปิดมีความสำคัญมากภายใต้ยุคการพลิกผันและการเติบโตของเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถเปิดประตูสู่ความรู้และทักษะอย่างสะดวกในการศึกษาแบบเปิดทุกประเภท การศึกษาแบบเปิดได้รับการออกแบบมากที่สุดสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยมีขั้นตอนแบบบูรณาการและทรัพยากรการเรียนรู้เพื่อรองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ฝังอยู่ในสื่อบรรจุภัณฑ์ทุกประเภทโดยเฉพาะเครือข่ายสังคมออนไลน์เครื่องมือดิจิทัลเพื่ออำนวยความสะดวกในการโต้ตอบใด ๆ ในแพลตฟอร์มการเรียนรู้หรือการจัดการ ระบบ (LMS) โซเชียลมีเดียที่เข้าถึงได้จะถูกมองเห็นและใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การเรียนรู้แบบเปิดมีความยืดหยุ่นมากขึ้นด้วยบริบทที่เรียกร้องทั้งหมดของผู้เรียน โดยมีปฏิสัมพันธ์มากขึ้นตามกระบวนการเรียนรู้ เช่นเดียวกับแหล่งข้อมูลการศึกษาแบบเปิด (OER), Verena Roberts, 2013

(2) นวัตกรรมเรียนทางไกลแบบเปิด (Open Distance Learning) หรือนวัตกรรมการเรียนการสอนระบบทางไกล เป็นการเพิ่มโอกาสให้การเรียนรู้สามารถที่จะเข้าถึงกลุ่มคนทุกกลุ่มได้เป็นจำนวนมากขึ้น เพิ่มความ

ยืดหยุ่น และทันเวลา การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้โดยปราศจากข้อจำกัดด้านเวลาและพื้นที่สำหรับทุกคน ดังนั้น นวัตกรรมการเรียนการสอนแบบทางไกลหรือ ODL จึงมีบทบาทสำคัญในด้านการศึกษาทั้งหมด: การศึกษาในระบบ ไม่เป็นทางการ และนอกโรงเรียนหรือการเรียนรู้ตามอัธยาศัย กลุ่มคนจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ รวมถึงคนชายขอบสามารถเข้าถึงความรู้และโอกาสใหม่ๆ ได้อย่างง่ายดาย นอกจากนี้ ODL ยังสามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงท่ามกลางวิถีชีวิตใหม่ของผู้คนในปัจจุบัน ODL จึงนับว่ามีบทบาทมากในการเรียนรู้และการพัฒนาคนได้ตลอดชีวิต Scott McLean (et al., 2006) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ODL มีศักยภาพที่ดีในการช่วยให้ผู้เรียนในวงกว้างบรรลุสถานการณ์ที่เป็นที่ต้องการและคุ้มค่ามากขึ้นสำหรับตนเองและชุมชน ODL ได้พิสูจน์ให้เห็นถึงความเป็นไปได้มากมายที่จะเติมเต็มคำสัญญาของการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคนในหลายประเทศทั่วโลก

(3) นวัตกรรมการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดมหาชน (Massive Open Online Courses: MOOC) เป็น นวัตกรรมการเรียนการสอนแบบเปิดมหาชนที่เปิดกว้างฟรีสำหรับทุกคนภายใต้แนวคิดที่เข้าถึงได้ มีความเท่าเทียม ราคาไม่แพงหากว่าต้องการการบริการที่มากกว่าเช่น ระบบเอกสาร ระบบการสะสมต่างๆ เป็น นวัตกรรมการเรียนการสอนที่เปิดกว้างให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนสามารถออกแบบการเรียนการสอนได้ด้วยตนเอง มีความยืดหยุ่นได้ ภายใต้บริบทของการศึกษาแบบเปิด โดยเป็นการเรียนรู้ผ่านสื่อวิดีโอเป็นหลัก (VDO base) รวมทั้งการบูรณาการเข้ากับเทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรแบบเปิดที่เปิดกว้างและแบ่งปัน (Open Educational Resources: OER) โดยมีเป้าหมายที่จะให้บริการสำหรับการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น เช่น การเรียนฟิสิกส์ เคมี ความรู้ด้านสื่อ ICT คอมพิวเตอร์ การเรียนวิชาชีพ การฝึกฝนประสบการณ์ ฯลฯ โดยที่มีการออกแบบการเรียนการสอนที่ได้มาตรฐานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน สถาบันต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถนำผลการเรียนที่ได้ไปเทียบโอน เทียบเคียงในแต่ละประเภทของการศึกษาได้คือ การศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย บนพื้นฐานของการเรียนรู้ที่ออกแบบตามความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน อีกทั้งยังสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

6. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยแนวคิดและทฤษฎีหลักๆที่เกี่ยวข้องดังนี้

6.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม (KAP Model) ประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Attitude) และการยอมรับปฏิบัติ (Practice) ของผู้รับสารอันมีผลกระทบต่อพฤติกรรมจากการรับสารนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงทั้งสามประเภทยังจะเกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อผู้รับสารได้รับสาร จะทำให้เกิดความรู้ เมื่อเกิดความรู้ขึ้นก็จะไปมีผลทำให้เกิดทัศนคติ และขั้นสุดท้าย คือ การก่อให้เกิดการกระทำ ซึ่งมีลักษณะสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่

(1) แนวความคิดด้านความรู้ Benjamin S. Bloom (อ้างใน ภณิตา อทินวงศ์, 2565) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ (cognitive domain) ของคนว่าประกอบด้วยความรู้ตามระดับต่าง ๆ รวม 6 ระดับ ซึ่งอาจพิจารณา

จากระดับความรู้ในขั้นต่ำไปสู่ระดับของความรู้ในระดับที่สูงขึ้นไป และได้แจกแจงรายละเอียด ของแต่ละระดับไว้ ดังนี้

(1.1) ความรู้ (Knowledge) หมายถึง การเรียนรู้ที่เน้นถึงการจำและการระลึกได้ถึงความคิด วัตถุ และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นความจำที่เริ่มจากสิ่งง่าย ๆ ที่เป็นอิสระแก่กัน ไปจนถึงความจำในสิ่งที่ยุ่งยากซับซ้อน และมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

(1.2) ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอด (Comprehension) เป็นความสามารถทางสติปัญญาในการขยายความรู้ ความจำ ให้กว้างออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล การแสดงพฤติกรรมเมื่อเผชิญกับสื่อความหมาย และความสามารถในการแปลความหมาย การสรุปหรือการขยายความสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

(1.3) การนำไปปรับใช้ (Application) เป็นความสามารถในการนำความรู้ (knowledge) ความเข้าใจ หรือความคิดรวบยอด (comprehension) ในเรื่องใด ๆ ที่มีอยู่เดิม ไปแก้ไขปัญหาที่แปลกใหม่ของเรื่องนั้น โดยการใช้ความรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการกับความคิดรวบยอดมาผสมผสานกับความสามารถในการแปลความหมาย การสรุปหรือการขยายความสิ่งนั้น

(1.4) การวิเคราะห์ (analysis) เป็นความสามารถและทักษะที่สูงกว่าความเข้าใจ และการนำไปปรับใช้ โดยมีลักษณะเป็นการแยกแยะสิ่งที่จะพิจารณาออกเป็นส่วนย่อย ที่มีความสัมพันธ์กัน รวมทั้งการสืบค้น ความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ เพื่อดูว่าส่วนประกอบปลีกย่อยนั้นสามารถเข้ากันได้หรือไม่ อันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างแท้จริง

(1.5) การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถในการรวบรวมส่วนประกอบย่อย ๆ หรือส่วนใหญ่ ๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้เป็นเรื่องราวอันหนึ่งอันเดียวกัน การสังเคราะห์จะมีลักษณะของการเป็นกระบวนการรวบรวม เนื้อหาสาระของเรื่องต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อสร้างรูปแบบ หรือโครงสร้างที่ยังไม่ชัดเจนขึ้นมาก่อน อันเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ ภายในขอบเขตของสิ่งที่กำหนดให้

(1.6) การประเมินผล (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับความคิด ค่านิยม ผลงาน คำตอบ วิธีการและเนื้อหาสาระเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง โดยมีการกำหนดเกณฑ์ (criteria) เป็นฐานในการพิจารณาตัดสิน การประเมินผล จัดได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สูงสุดของพุทธิลักษณะ (characteristics of cognitive domain) ที่ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจ การนำไปปรับใช้ การวิเคราะห์และการสังเคราะห์เข้ามาพิจารณาประกอบกันเพื่อทำการประเมินผลสิ่งหนึ่งสิ่งใด

(2) แนวความคิดด้านทัศนคติ (Attitude) นักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้ดังนี้

ทัศนคติเป็นความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมที่ จะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่าง ต่อสถานการณ์ภายนอก ทัศนคติเป็นความรู้สึกและความเห็นของบุคคล ที่มีต่อสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ สถาบัน และข้อเสนอใด ๆ ในทางที่ยอมรับหรือปฏิเสธซึ่งมีผล ทำให้บุคคลพร้อมที่ จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองด้วยพฤติกรรมตามแนวคิดนั้น เป็นความรู้สึก ในด้านบวกหรือลบของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากการประเมิน ผลกระทบที่เกิดขึ้น

เกี่ยวกับ การแสดงพฤติกรรมโดยตรง ทักษะคิดเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคลและจะแตกต่างกันตามปัจจัยแวดล้อมที่แตกต่างกันของบุคคลนั้น บุคคลสามารถแสดงทัศนคติออกได้ 3 ประเภท ด้วยกัน คือ

(2.1) ทัศนคติเชิงบวก คือ ทัศนคติที่ชักนำให้บุคคลแสดงออก มีความรู้สึกหรืออารมณ์จากสภาพจิตใจได้ตอบในด้านดีต่อบุคคลหรือเรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่ง รวมถึงหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และการดำเนินกิจการขององค์กรและอื่น ๆ

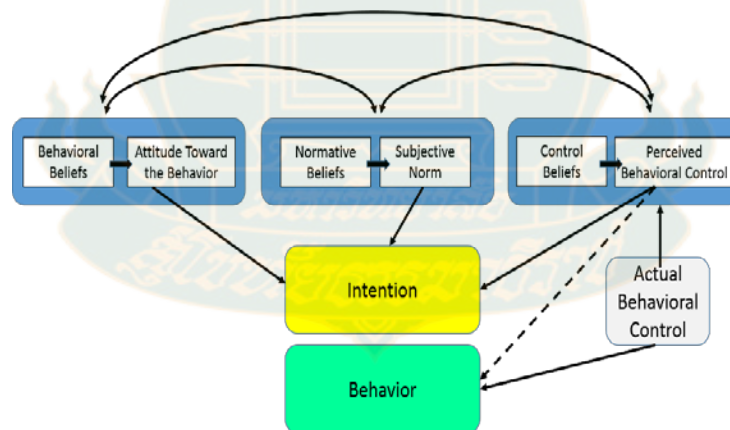
(2.2) ทัศนคติเชิงลบ คือ ทัศนคติที่สร้างความรู้สึกเป็นไปในทางเสื่อมเสีย ไม่ได้ได้รับความเชื่อถือหรือไว้วางใจ อาจมีความเคลือบแคลงระแวงสงสัยรวมทั้งเกลียดชังต่อบุคคลใด เรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่ง หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และการดำเนินกิจการขององค์กร

(2.3) ทัศนคติที่บุคคลไม่แสดงความคิดเห็น ในเรื่องราวหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่งหรือต่อบุคคล หน่วยงาน สถาบัน องค์กร และอื่น ๆ โดยสิ้นเชิง

6.2 ทฤษฎีการวางแผนพฤติกรรม (Theory of Planned Behavior: TPB) อธิบายเกี่ยวกับความตั้งใจของแต่ละบุคคลในการมีส่วนร่วมในพฤติกรรมใดๆ ตามที่กำหนดไว้ หรือตามพฤติกรรมที่ต้องการ โดยจะอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ในการควบคุมตนเองโดยจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลักๆคือ เจตนาหรือความตั้งใจ ทัศนคติ ผลที่คาดว่าจะได้รับ การประเมินความเสี่ยง และผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีนี้ระบุว่าทัศนคติของผู้คนมีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม หรือการกระทำที่เป็นผลจากบรรทัดฐานของสังคมในขณะนั้นๆ อีกทั้งเกิดจากการควบคุมพฤติกรรมการรับรู้ร่วมกัน การกำหนดความตั้งใจและกระบวนการการตัดสินใจสู่พฤติกรรมใดๆของแต่ละบุคคล เป็นทฤษฎีที่อธิบายความเชื่อมโยงระหว่างความเชื่อและพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเพิ่มความชัดเจนในการคาดการณ์เกี่ยวกับการตัดสินใจในการกระทำพฤติกรรมใดๆของมนุษย์ โดยให้เหตุผลรวมถึงการควบคุมพฤติกรรมการรับรู้ ความตั้งใจ อีกทั้งปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย โดยได้มีการนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อ ทัศนคติ เจตนา ทัศนคติ พฤติกรรม ฯลฯ ในด้านต่างๆเพิ่มขึ้นด้วยเช่นการโฆษณาการประชาสัมพันธ์การโฆษณาการดูแลสุขภาพ ฯลฯ จึงอาจกล่าวได้ว่าทฤษฎีนี้มีการนำไปใช้อย่างประสบความสำเร็จในการทำนายและอธิบายพฤติกรรมเกี่ยวกับสุขภาพและปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับความตั้งใจต่างๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพ เช่น พฤติกรรมการสูบบุหรี่ พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มต่างๆที่มีแอลกอฮอล์ พฤติกรรมการใช้บริการสุขภาพ พฤติกรรมการใช้สารเสพติดต่างๆ พฤติกรรมการใช้ชีวิต (lifestyle) ฯลฯ ทฤษฎีนี้กล่าวว่า ความสำเร็จเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจ (เจตนา) และความสามารถ (การควบคุมพฤติกรรม) ความเชื่อ กฎเกณฑ์และการควบคุมตัวเอง ทฤษฎีนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักๆที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่แท้จริงของบุคคลใดๆ ก็ตามคือ

- (1) ทักษะคติ(attitude)คือระดับความชอบระดมความสนใจที่บุคคลมีต่อพฤติกรรมนั้นๆ
- (2) ความตั้งใจ (behavioral intention) คือแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนั้นๆซึ่งความตั้งใจและแรงจูงใจดังกล่าวที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้นๆมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมตามที่ต้องการได้มากขึ้น
- (3) บรรทัดฐานที่หลากหลาย (subjective norms) คือ ความเชื่อของผู้คน ความคิดเห็น ความน่าจะเป็น ซึ่งจะหลากหลายแตกต่างกันไปตามกลุ่มคนตามบริบทของสังคมในขณะนั้นๆ
- (4) บรรทัดฐานทางสังคม (social norms) คือ จารีตประเพณีของพฤติกรรมในกลุ่มหรือผู้คนหรือบริบททางวัฒนธรรมที่ใหญ่ขึ้น บรรทัดฐานทางสังคมถือเป็นบรรทัดฐานหรือเป็นมาตรฐานในกลุ่มสังคมนั้นๆ ซึ่งจะส่งผลต่อการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์
- (5) การรับรู้ในความสามารถของตนเอง (perceived power) คือการรับรู้เกี่ยวกับปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวกับกับพฤติกรรมนั้นๆ ที่อาจจะส่งผลใดๆ เช่น อาจจะเป็นตัวช่วย หรืออาจจะเป็นตัวขัดขวางการปฏิบัติงาน การรับรู้ความสามารถที่มีอยู่จะช่วยให้คุณจะสามารถควบคุมปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการทำพฤติกรรมนั้นๆได้
- (6) การรับรู้เกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (perceived behavioral control) คือ การรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับความง่ายหรือความยากในการทำพฤติกรรมใดๆ การรับรู้เกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรมต่างๆในแต่ละสถานการณ์จะส่งผลให้บุคคลประเมินสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อการตัดสินใจที่จะทำหรือไม่ทำกิจกรรมใดๆ ก็ตาม

ภาพที่ 2.5 ทฤษฎีการวางแผนพฤติกรรม (Theory of Planned Behavior)

ที่มา <http://sphweb.bumc.bu.edu/otlt/MPHModules/SB/>

ทฤษฎีการวางแผนพฤติกรรม (TPB) มีการนำไปใช้อย่างแพร่หลายและประสบความสำเร็จในวงการพัฒนา การเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะวงการสาธารณสุขที่พยายามวางแผนและกำหนดพฤติกรรมต่างๆเกี่ยวกับระบบสุขภาพของผู้คนที่พบว่า พฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องนำไปสู่ผลเสียทางสุขภาพของผู้คนเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยมีการคิดโมเดลย่อยต่างๆมาประกอบการอธิบาย เช่น “ความเชื่อเรื่องสุขภาพ” (Health Belief Model) แต่อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีนี้ยังคงมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการพิจารณาปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น อิทธิพลด้านสิ่งแวดล้อมและอิทธิพลด้านเศรษฐกิจ ฯลฯ เป็นต้น (<http://sphweb.bumc.bu.edu/otlt/MPH-Modules/SB/BehavioralChangeTheories/BehavioralChangeTheories3.html>)

6.3 ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovation Theory) กระบวนการที่นวัตกรรมใหม่ แนวปฏิบัติใหม่ถูกส่งผ่านบริบทของสังคมสู่กลุ่มเป้าหมาย โดยเน้นการช่วยลดช่องว่างที่เกิดขึ้นระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งในกระบวนการตัดสินใจรับนวัตกรรมนั้น Rogers แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนคือ (1) ขั้นความรู้ (knowledge) (2) ขั้นการโน้มน้าวใจ (persuasion) (3) ขั้นการตัดสินใจ (decision) (4) ขั้นการดำเนินการ (implementation) และ (5) ขั้นการยืนยัน (confirmation) ดังรายละเอียดแต่ละขั้นตอนโดยสังเขปคือ

(1) ขั้นความรู้ (knowledge) เป็นขั้นตอนที่บุคคลได้รับการกระตุ้นให้เกิดความตระหนักต่อนวัตกรรม โดยเมื่อบุคคลได้มีโอกาสพบเห็นนวัตกรรมและคุณลักษณะต่าง ๆ ของนวัตกรรม บุคคลอาจกระตือรือร้น (active) ในการแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหามาจากแหล่งสารต่าง ๆ อาทิ สื่อมวลชน ผู้นำทางความคิด ในขณะที่บุคคลบางกลุ่มอาจไม่กระตือรือร้น (passive) อย่างไรก็ตาม การกระตุ้นให้บุคคลได้รับความรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารต่างๆ มักนิยม เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน เนื่องจากสามารถเข้าถึงผู้รับสารจำนวนมาก ในช่วงเวลาสั้นๆ ได้เป็นอย่างดี โดยข้อมูลข่าวสารต่างๆ ซึ่งมักเผยแพร่ในช่วงนี้มักจะเกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานได้แก่ ข้อมูลที่ให้ความรู้พื้นฐาน หรือทำให้เกิดความ ตระหนักเกี่ยวกับนวัตกรรม โดยมากมักเป็นข้อมูลที่ช่วยตอบคำถามว่านวัตกรรมดังกล่าวได้แก่อะไร และมีประโยชน์อย่างไร ความรู้ด้านการใช้ (how-to knowledge) ได้แก่ ข้อมูลที่อธิบายสถานที่ซึ่งบุคคลสามารถแสวงหานวัตกรรมต่างๆ ได้ สรรพคุณต่างๆ ของนวัตกรรม และแนวทางการนำนวัตกรรมดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ และความรู้เชิงหลักการ (principles knowledge) ได้แก่ แนวคิดสำคัญต่างๆ เกี่ยวกับนวัตกรรม เช่น นวัตกรรมดังกล่าว “ใหม่” จริงหรือไม่ นวัตกรรมดังกล่าวแตกต่างจากนวัตกรรมอื่นๆ ที่ผ่านมาหรือไม่อย่างไร

2) ขั้นโน้มน้าวใจ (persuasion) คือการที่บุคคลเริ่มมีความคิดเห็น หรือมีการเปรียบเทียบนวัตกรรมทั้งในด้านผลดีและผลเสียโดยใช้ช่วงเวลานี้ผู้ที่ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารนวัตกรรมจะต้องพยายามให้ข้อมูลเพื่อให้บุคคลให้ความสนใจนวัตกรรม และมีทัศนคติที่ดีต่อนวัตกรรม ในช่วงเวลานี้ สื่อบุคคลจะมีบทบาทสำคัญกว่าสื่อมวลชน โดยสื่อบุคคลทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารได้อย่างชัดเจน ในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้รับนวัตกรรมเกิดความเข้าใจ

อย่างชัดเจน ในขณะที่เดียวกัน กลุ่มเพื่อน หรือคนใกล้ชิดที่รับนวัตกรรมไปก่อนหน้านี้ อาจมีบทบาทในการทำให้บุคคลคิดที่จะเลียนแบบพฤติกรรมดังกล่าวข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมนั้นๆ

3) ขั้นตัดสินใจ (decision) เป็นขั้นตอนที่บุคคลประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม เช่น คนใกล้ชิดเกี่ยวกับนวัตกรรม ทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ หากมีการยอมรับนวัตกรรม เป็นต้น ในขั้นตอนนี้ผู้เผยแพร่หรือนวัตกรรมมักจะพยายามกระตุ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ นานา เพื่อให้บุคคลตัดสินใจยอมรับนวัตกรรม อาทิ การให้ความช่วยเหลือ การให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการใช้นวัตกรรม การให้ทดลอง การสาธิต การใช้บุคคลต้นแบบ ฯลฯ

4) ขั้นการดำเนินการ (implementation) เป็นขั้นตอนที่บุคคลจะเริ่มนำนวัตกรรมที่ตนตัดสินใจรับมาใช้ หรือทดลองใช้ โดยในขั้นนี้ ข้อมูลข่าวสารมีบทบาทสำคัญมาก ๆ ต่อการรับนวัตกรรม โดยเฉพาะข้อมูลที่มีเนื้อหาสะท้อนให้เห็นความสำคัญของนวัตกรรมต่อบุคคล ข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานที่ซึ่งสามารถเข้าถึงนวัตกรรม ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการใช้นวัตกรรม เป็นต้น โดยข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จะมีผลต่อการยืนยันใช้นวัตกรรมต่อไป

5) ขั้นการยืนยัน (confirmation) เป็นขั้นตอนที่บุคคลมักจะแสวงหาข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เพื่อยืนยันความคิดที่ว่า “ตนสมควรรับนวัตกรรมนั้นอย่างต่อเนื่อง” หรือ “ตนสมควรปฏิเสธนวัตกรรมนั้นอย่างต่อเนื่อง” โดยในขั้นตอนนี้ บุคคลที่เคยปฏิเสธนวัตกรรมอาจเปลี่ยนใจกลับมารับนวัตกรรมก็ได้ ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวไปรับข้อมูลข่าวสารในด้านที่ดีเกี่ยวกับนวัตกรรมนั้น ในขณะที่เดียวกับบุคคลที่รับนวัตกรรมไปแล้ว อาจเกิดการลังเล สับสน หรือตัดสินใจยุติการรับนวัตกรรมนั้นก็ได้ หากได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนวัตกรรมในด้านไม่ดี ดังนั้น ในขั้นตอนนี้ผู้เผยแพร่หรือนวัตกรรมยังจำเป็นต้องใช้ความสนใจกับการให้ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การที่รับนวัตกรรมยืนยันว่าจะใช้นวัตกรรมนั้นต่อไป

ประเภทผู้รับนวัตกรรม Rogers (1971) เน้นความสำคัญของผู้รับนวัตกรรม อาศัยเกณฑ์เรื่อง “ความเร็วและความเข้าใจในการยอมรับนวัตกรรม” เป็นแนวทางในการแบ่งผู้รับนวัตกรรมออกเป็น 5 กลุ่มย่อย โดยสังเขปคือ

1) กลุ่มผู้ริเริ่ม (innovators) ได้แก่ สมาชิกที่ยอมรับนวัตกรรมเป็นกลุ่มแรก กลุ่มนี้มีสมาชิกจำนวนประมาณ 2.5% ของสมาชิกในสังคม Rogers กล่าวว่า กลุ่มผู้ริเริ่มมีลักษณะที่กล้าเสี่ยงมีการเดินทางไปมาหาสู่กับสังคมภายนอกบ่อยกว่าสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ มีการศึกษาและมีสถานภาพทางสังคมสูง นอกจากนั้นกลุ่มนี้นิยมการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการเข้าใจเรื่องที่มีความเป็นนามธรรมและเรื่องราวเชิงเหตุ/ผลสูง ตลอดจนเป็นกลุ่มที่ชอบแสวงหามุมมองใหม่ ๆ และนิยมใช้การสื่อสารหลากหลายช่องทางในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

2) กลุ่มผู้ยอมรับนวัตกรรมช่วงแรก (early adopters) ได้แก่ สมาชิกจำนวน 13.5% ของสังคม โดยกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ 2 ที่เริ่มหันมายอมรับนวัตกรรม กลุ่มนี้มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มแรก ในด้านการศึกษาและสถานภาพทางสังคมสูง นิยมการเปลี่ยนแปลง และมีความสามารถในการเข้าใจเรื่องที่มีความเป็นนามธรรมและ

เรื่องราวเชิงเหตุ/ผลสูง แต่กลุ่มนี้มีความแตกต่างจากกลุ่มแรก เนื่องจากกลุ่มนี้มักเป็นบุคคลที่ได้รับการเคารพยกย่องจากสมาชิก และเป็นกลุ่มบุคคลที่สมาชิกในสังคมส่วนใหญ่มักขอพบเมื่อต้องการคำปรึกษา หรือขอแนะนำ กลุ่มผู้นำทางความคิด (opinion leaders) มักถูกจัดอยู่ในกลุ่มนี้ โดยบุคคลกลุ่มดังกล่าว ได้แก่ สมาชิกในสังคมซึ่งได้รับการยอมรับจากสมาชิกของสังคมในด้านมุมมองและแนวคิดต่าง ๆ และเป็นบุคคลที่สมาชิกส่วนใหญ่มักขอคำปรึกษาและขอแนะนำต่าง ๆ

3) กลุ่มคนส่วนใหญ่กลุ่มแรก (early majority) ได้แก่ สมาชิกจำนวน 34% ของสมาชิกทั้งสังคม โดยบุคคลกลุ่มนี้ เป็นคนที่มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจสูง และมักให้ความสนใจกับสมาชิกกลุ่มอื่นๆ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ริเริ่ม และกลุ่มผู้ยอมรับนวัตกรรมช่วงแรกๆ

4) กลุ่มคนส่วนใหญ่กลุ่มหลัง (late majority) ได้แก่ สมาชิกจำนวน 34% โดยบุคคลกลุ่มนี้ค่อนข้างมีลักษณะช่างสงสัย และมักต้องการแรงกดดันจากเพื่อนๆ สมาชิกในสังคม (peer pressure) ในการยอมรับนวัตกรรม

5) กลุ่มผู้ล่าช้า (laggards) ได้แก่ สมาชิกจำนวน 16% ในสังคม โดยมักเป็นบุคคลที่ไม่ค่อยไวใจสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามาในสังคม และมักยึดติดกับขนบธรรมเนียมประเพณีเก่า ๆ ในสังคม

ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรม ในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมประกอบด้วยมิติต่างๆ เช่นการยอมรับแนวปฏิบัติเกี่ยวกับนวัตกรรมการเกษตรที่ยั่งยืนตามแนวทางการพัฒนาของสหประชาชาติ (SDG : Sustainable Development Goals) เป็นต้น ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับนวัตกรรมมีดังต่อไปนี้

1) ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขทั่วไป เช่น สภาพทางเศรษฐกิจ เกษตรกรที่มีปัจจัยการผลิตมากกว่า มีแนวโน้มที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่าและเร็วกว่าเกษตรกรที่มีปัจจัยการผลิตน้อยกว่า สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม มวลชนที่อยู่ในสังคมที่รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีเก่าๆ อย่างเคร่งครัดมากกว่า มีการแบ่งชนชั้นทางสังคมอย่างเห็นได้ชัดกว่า มีค่านิยมและความเชื่อที่เป็นอุปสรรคต่อการนำการเปลี่ยนแปลงมากกว่า จะมีผลทำให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่ช้าลงและน้อยลงด้วย สภาพทางภูมิศาสตร์ มีพื้นที่ที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่สามารถติดต่อกับท้องที่อื่น ๆ โดยเฉพาะท้องที่ที่เจริญทางด้านเทคโนโลยีได้มากกว่า หรือเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยในการผลิตมากกว่า จะมีผลให้เกิดแนวโน้มในการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เร็วกว่าและมากกว่า และสมรรถภาพในการทำงานของสถาบันที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันสินเชื่อเพื่อการเกษตร สถาบันวิจัยและส่งเสริมการเกษตร สถาบันจัดการเกี่ยวกับการตลาด เป็นต้น สถาบันเหล่านี้ถ้ามีประสิทธิภาพในการดำเนินการที่ให้ประโยชน์แก่บุคคลก็จะทำให้การยอมรับการเปลี่ยนแปลงเป็นไปได้เร็วและง่ายขึ้น

2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ พื้นฐานทางสังคม (society) พบว่า เพศหญิงยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากกว่าเพศชาย ผู้มีระดับการศึกษาและประสบการณ์ที่สูงกว่า มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากกว่า จะยอมรับกว่าผู้ที่มีสิ่งเหล่านี้น้อยกว่า และบุคคลที่อยู่ในวัยรุ่นจะยอมรับเร็วที่สุดและช้าลงไปตามลำดับเมื่อมีอายุมากขึ้น พื้นฐานทางเศรษฐกิจ (economics) เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินจำนวนมากกว่า การทำกินในเนื้อที่ดินที่มากกว่า การมีทรัพยากรที่จำเป็นในการผลิตมากกว่า ทำให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงเร็วกว่าและมากกว่าเกษตรกรที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจน้อยกว่า พื้นฐานในเรื่องอื่น ๆ เกษตรกรที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motivation) มีความพร้อมทางด้านจิตใจ มีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและต่อเทคโนโลยีที่นำมาเพื่อการเปลี่ยนแปลง จะมีแนวโน้มที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้มากกว่าและรวดเร็วกว่า

3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมนั้นโดยตรง (innovation) เช่น ต้นทุนกำไร (cost and profit) เทคโนโลยีที่ลงทุนน้อยที่สุดและกำไรมากที่สุด การยอมรับจะสูงที่สุดและเร็วกว่า ความสอดคล้องและเหมาะสมกับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน คือ ไม่ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อของบุคคลในชุมชนและเหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนด้วย ความสามารถปฏิบัติได้และเข้าใจได้ง่าย (practical and understood) คือ ไม่เป็นเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนและไม่มีกฎเกณฑ์ยุ่งยากจนเกินไป ความชัดเจนในการทำให้กลุ่มเป้าหมายเห็นได้ว่าปฏิบัติได้ผลมาแล้ว (visibility) คือ เห็นว่าเกิดผลดีมาก่อน ก็จะปฏิบัติหรือยอมรับได้ง่ายและเร็วกว่า และใช้เวลาอันน้อยหรือประหยัดเวลาในการที่จะลองใช้นวัตกรรมนั้นๆ

6.4 ทฤษฎีบูรณาการการยอมรับและการใช้เทคโนโลยี (Unified Theory of Acceptance and Use of Technology: UTAUT) เป็นการศึกษารวมตัวของทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีหลักๆ เช่น ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งานเป็นตัววัดความสำเร็จของการพัฒนาการใช้ เทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ทฤษฎีจิตวิทยาเกี่ยวกับแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม (Motivational Model: MM) และอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ ที่พบว่ามี 4 ปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมความตั้งใจที่จะใช้หรือนำเทคโนโลยีไปใช้ (behavioral intention) และพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยี (use behavior) ประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลักคือ

1) ความคาดหวังต่อการปฏิบัติงาน (performance expectancy) คือระดับความเชื่อของบุคคล ว่าการใช้ระบบจะทำให้ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานประกอบด้วยปัจจัยที่ได้จากการพัฒนาและรวม ทฤษฎีต่างๆ 5 ปัจจัยดังนี้

1.1) ความเชื่อด้านประโยชน์ (perceived usefulness) คือระดับความเชื่อด้านประโยชน์ของผู้ใช้ว่าการใช้ระบบจะช่วยเพิ่มให้ผลของการปฏิบัติงานดีขึ้น

1.2) แรงจูงใจเกี่ยวกับประโยชน์ที่จะได้รับ (extrinsic motivation) คือผู้ที่สามารถใช้ระบบในการปฏิบัติงานได้จะนำไปสู่ผลงานที่มีค่า และทำให้ได้รับในสิ่งที่ดีกว่าผู้อื่นเช่นมีการปรับปรุงการปฏิบัติงานได้รับการขึ้นเงินเดือนหรือได้รับการ เลื่อนตำแหน่ง

1.3) ความสอดคล้องกับหน้าที่หรือความรับผิดชอบ (job-fit) คือความสามารถของระบบจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลได้

1.4) ความสอดคล้องของผลประโยชน์ที่พึงจะได้ (relative advantage) คือระดับของผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้นวัตกรรมนั้นๆ หากกลุ่มเป้าหมายเข้าใจว่าน่าจะเป็นสิ่งที่ดีกว่าสิ่งที่มีอยู่เดิม

1.5) ตอบโจทย์ความต้องการได้ (outcome expectations) คือความคาดหวังถึงผลลัพธ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นความคาดหวังจากการปฏิบัติงานและความคาดหวังส่วนบุคคล

2) ความคาดหวังเกี่ยวกับความพยายามที่จะใช้นวัตกรรมนั้นๆ (effort expectancy) คือ ระดับความยากง่ายในการที่จะใช้นวัตกรรมนั้นๆ ประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลักดังนี้

2.1) ความมั่นใจเกี่ยวกับความง่ายในการใช้นวัตกรรมนั้นๆ (perceived ease of use) คือระดับความเชื่อของกลุ่มเป้าหมายที่คิดว่า การใช้นวัตกรรมนั้นๆ จะไม่ต้องใช้ความพยายามสูงนัก หรือใช้งานได้ง่ายนั่นเอง

2.2) ความยุ่งยากในการใช้นวัตกรรมนั้นๆ (complexity) คือระดับของความยุ่งยากในการใช้นวัตกรรมนั้นๆ หากว่านวัตกรรมนั้นๆ มีความยุ่งยากในการใช้มาก กลุ่มเป้าหมายก็มีแนวโน้มที่จะไม่รับนวัตกรรมนั้นๆ

2.3) ความง่ายในการใช้นวัตกรรมนั้นๆ (ease of use) คือระดับของการใช้นวัตกรรมนั้นๆ ที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจว่าง่ายต่อการใช้งาน

3) อิทธิพลจากสังคม (social influence) คือระดับของการยอมรับ ภาพลักษณ์ที่สังคมมอง หรือให้คุณค่าเกี่ยวกับนวัตกรรมนั้นๆ พบว่ามีปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับนวัตกรรมหลักๆ 3 ปัจจัยคือ

3.1) บรรทัดฐานของสังคม (subjective norm) หรือทัศนคติ การยอมรับ ความเข้าใจของคนในสังคมเกี่ยวกับนวัตกรรมนั้นๆ

3.2) องค์ประกอบทางสังคม (social factors) หรือองค์ประกอบต่างๆ ที่อาจจะเกี่ยวข้องกับ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล มุมมองหรือทัศนคติ วัฒนธรรมหรือการยอมรับ หรือข้อตกลงหรือมาตรฐานโดยรวมของสังคมนั้นๆ

3.3) ภาพลักษณ์ทางสังคม (image) หรือมุมมองของสังคมเกี่ยวกับนวัตกรรมนั้นๆ รวมทั้งผู้ที่คาดว่าจะใช้หรือผู้ที่กำลังใช้นวัตกรรมนั้นๆ อยู่ ซึ่งจะช่วยเหลือหรือเพิ่มภาพลักษณ์ หรือสถานะภาพทางสังคมของกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น หรือได้รับการยอมรับหรือได้รับการยกย่องระดับที่สูงขึ้นจากสังคม

4) เงื่อนไขเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (facilitating condition) หรือเงื่อนไขต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับนวัตกรรมนั้นๆ มี 3 ปัจจัยหลักคือ

4.1) การกำกับดูแลให้สามารถใช้งานนวัตกรรมนั้นๆได้ร่วมกัน (perceived behavioral control) หรือรวมทั้งการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการใช้งาน การปฏิบัติงาน การควบคุมกำกับดูแลที่เอื้อต่อการใช้ นวัตกรรมนั้นๆ เช่น การกำหนดกฎกติกา การให้สิทธิประโยชน์ต่างๆ การให้ความรู้หรือการฝึกทักษะที่ เกี่ยว ัก ย ว ู้ อ ย ง ใ ห้ การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้ การส่งไปอบรมดูงาน ฯลฯ

4.2) การกำหนดเงื่อนไขที่เอื้อต่อการรับนวัตกรรมนั้นๆ (facilitating conditions) รวมทั้งปัจจัยที่ เกี่ยวข้องกับการกำหนดหรือออกแบบสภาพแวดล้อมต่างๆที่เอื้อต่อการยอมรับ การทดลองใช้ หรือแม้แต่การ ปฏิบัติงานจริง เช่น การจัดเตรียมระบบการสนับสนุนที่เกี่ยวข้องให้ เช่น การจัดเตรียมเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ พีแอลซี คนสอนงาน ฯลฯ

4.3) ความสามารถในการเข้ากันได้ (compatibility) หรือศักยภาพ หรือคุณสมบัติของนวัตกรรมนั้นๆที่ สามารถที่จะเข้าไปหนุนเสริมสิ่งที่มีอยู่แล้ว ระบบที่มีอยู่แล้ว การปฏิบัติงานที่มีอยู่แล้ว ฯลฯ ให้ดียิ่งขึ้น หรือมี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถตอบสนองความต้องการหรือตอบโจทย์ให้กับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเป็น รูปธรรม

นอกจากปัจจัยหลักดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นๆที่ส่งผลต่อการรับนวัตกรรม ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ และความเต็มใจในการใช้เทคโนโลยีนั้นๆ ซึ่งรวมกันเป็นแบบจำลองบูรณาการการยอมรับและการ ใช้เทคโนโลยี (Unified Theory of Acceptance and Use of Technology: UTAUT)

อย่างไรก็ตามแม้ว่าแบบจำลองบูรณาการการยอมรับและการใช้เทคโนโลยี : UTAUT สามารถใช้พยากรณ์ เกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีได้อย่างชัดเจน แต่ก็พบว่า ยังมีปัจจัยอื่นๆที่แอบแฝงทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมต่างๆ คือ แรงจูงใจด้านความบันเทิง ความสนุกสนาน ความเพลิดเพลิน มูลค่าราคา (price value) และความเคยชิน เป็นต้น

7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลักคือ 1) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชกับการ ขับเคลื่อน SDGs 2) โครงการที่ประสบความสำเร็จในการนำแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนไปใช้ในมิติต่างๆ และ 3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรียงตามลำดับคือ

7.1) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชขับเคลื่อน SDGs มสธ. ขับเคลื่อน SDGs ด้วย 4 เป้าหมายใน บทบาทของมหาวิทยาลัยที่เปิดจัดการเรียนการสอนในระบบทางไกล รับนักศึกษาและผู้เรียนแบบไม่จำกัด สามารถ ศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเองผ่านสื่อการศึกษาที่หลากหลายและทันสมัยในลักษณะเป็นการศึกษาตลอดชีวิตอย่าง ยั่งยืน ทั้งนี้ มสธ. ได้พิจารณาเลือกเป้าหมายของ SDGs จำนวน 4 เป้าหมาย ได้แก่ **เป้าหมายที่ 4 (SDG4):** การศึกษาที่มีคุณภาพ **เป้าหมายที่ 6 (SDG6):** การจัดการน้ำและสุขาภิบาล **เป้าหมายที่ 7 (SDG7):** พลังงานที่ สะอาดในราคาย่อมเยา และ**เป้าหมายที่ 17 (SDG17):** ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งทั้ง 4 เป้าหมาย ดังกล่าวสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและแนวนโยบายการพัฒนามหาวิทยาลัยอย่างยั่งยืน อาทิ นโยบายการ

พัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียว ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) และแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ภาพที่ 2.6 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชขับเคลื่อน SDGs, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,2566

ซึ่งครอบคลุมการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมาย SDGs ทั้ง 4 เป้าหมาย ตามแนวทางดังนี้

1. SDG4: การศึกษาที่มีคุณภาพ โดยการสนับสนุนและส่งเสริมโครงการ/กิจกรรมของหน่วยงานในมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน อาทิ ผลิตผลงานวิจัย/ตีพิมพ์เผยแพร่และได้รับการอ้างอิงให้มากขึ้น พัฒนาหลักสูตรเชิงนวัตกรรมและสอดคล้องกับตลาดแรงงานเพื่อยกระดับมหาวิทยาลัยสู่ความเป็นเลิศตามเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ จัดอบรมระยะสั้นเชิงบูรณาการตามความต้องการของชุมชนในพื้นที่ บริการวิชาการแก่สังคมเพื่อขยายผลนำไปสู่การเปิดชุดวิชาหรือหลักสูตรใหม่ หรือต่อยอดพัฒนาเป็นหนังสือ ตำรา และงานวิจัย

2. SDG6: การจัดการน้ำและสุขาภิบาล โดยการสนับสนุนและส่งเสริมการบำบัดน้ำเสียและนำกลับมาใช้ใหม่ในมหาวิทยาลัย จัดทำแผนการจัดการควบคุมและพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสีย ควบคุมมลพิษทางน้ำในมหาวิทยาลัย รวมถึงการเปลี่ยนอุปกรณ์ประหยัดน้ำตามอายุการใช้งานและบำรุงรักษาอย่างสม่ำเสมอ บริหารจัดการขยะและสารเคมีตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง รณรงค์สร้างความตระหนักให้กับบุคลากร นักศึกษาและบุคคลภายนอกคัดแยกขยะตามจุดที่มหาวิทยาลัยกำหนด ไม่ทิ้งขยะและสารเคมีลงในน้ำ ลดการใช้พลาสติกหรือนำกลับมาใช้ซ้ำ รวมถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบงานสารบรรณจากสำเนาเอกสารเป็นรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์

3. SDG7: พลังงานที่สะอาดในราคาย่อมเยา โดยการส่งเสริมให้หน่วยงานในมหาวิทยาลัยลดปริมาณการใช้พลังงานไฟฟ้าจากเครื่องใช้ไฟฟ้าในสำนักงานและน้ำมันเชื้อเพลิง เปลี่ยนอุปกรณ์ไฟฟ้าเป็นแบบประหยัดพลังงาน บำรุงรักษาและเปลี่ยนอุปกรณ์ไฟฟ้าตามอายุการใช้งาน จัดหาพลังงานทดแทน ปรับปรุงอาคารของมหาวิทยาลัยให้เป็นอาคารประหยัดพลังงาน สร้างความตระหนักให้กับบุคลากร นักศึกษาและบุคคลภายนอกใน

การใช้พลังงานและทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า

4. SDG17: ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการสนับสนุนและส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาหรือองค์กรทางสังคมทั้งในและต่างประเทศ อาทิ การทำวิจัยร่วมกัน การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างองค์กร จัดโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับชุมชนในจังหวัดนนทบุรี หรือจังหวัดที่เป็นที่ตั้งของศูนย์วิทยบริการและชุมชน (ศวช.) ทั่วประเทศ

ตัวอย่างโครงการ/กิจกรรมของ มสธ. ในการขับเคลื่อน SDGs ให้บรรลุ

เป้าหมาย **SDGs** ทั้ง 4 เป้าหมายในรูปแบบการจัดโครงการ/กิจกรรมสำคัญต่าง ๆ อาทิ

- 1) การผลิตรายวิชาใหม่ในระบบโมดูลการสอนทางไกล
- 2) หลักสูตรการพัฒนาทักษะความพร้อมด้านดิจิทัลแก่บุคลากรภายในและผู้สนใจภายนอก
- 3) โครงการพัฒนาอุทยานการศึกษารัชชังคลาภิเษก
- 4) การก่อสร้างอาคารห้องสมุดและศูนย์การเรียนรู้ มสธ.
- 5) การสร้างสถานีบำบัดน้ำเสีย
- 6) โครงการสนับสนุนกิจกรรมลดก๊าซเรือนกระจก
- 7) รมรณรงค์การสัญจรภายในมหาวิทยาลัยด้วยการเดินและการใช้จักรยานแทนการใช้ยานพาหนะที่ใช้ น้ำมันเชื้อเพลิง
- 8) จัดหาพลังงานทดแทนในรูปแบบแผงโซลาร์เซลล์
- 9) สร้างเครือข่ายศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย
- 10) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับกลุ่มมหาวิทยาลัยเปิดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (OU5)

อย่างไรก็ตามในการดำเนินงานของมสธ. เพื่อขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมาย **SDGs** ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ครอบคลุมทุกมิติความยั่งยืนที่ตั้งเป้าไว้ โดยได้วางแผนนโยบายการพัฒนามหาวิทยาลัยตามภารกิจหลักทั้ง 5 ด้านประกอบด้วย **ด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัย ด้านบริการวิชาการแก่สังคม ด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมและด้านพัฒนาองค์กร** เพื่อมุ่งสู่การเป็น Digital University และยกระดับการพัฒนามสธ. สู่ความเป็นเลิศ ตามเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ อาทิ EdPEX/TQA, AUN QA, U-Multi Rank, UI-Green และ Benchmarking ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมความยั่งยืนที่สามารถตอบตัวชี้วัดที่เป็น Impact Ranking (SDGs) ของมหาวิทยาลัยและส่งผลกระทบต่อให้ประเทศชาติเกิดความรุ่งเรือง มั่งคั่งและยั่งยืนตลอดไป

7.2 โครงการที่ประสบความสำเร็จในการนำแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนไปใช้ในมิติต่างๆ ดังตัวอย่าง 5 โครงการเรียงตามลำดับคือ (ศูนย์วิจัย CCDKM, 2023).

(1) โครงการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับสากล เน้นการใช้กลยุทธ์การสื่อสารหลายชั้นและข้ามช่องทางที่หลากหลาย (multi tiered & cross communication) เป็นการใช้กลยุทธ์ร่วมกับภาคีเครือข่าย (marketing partners) เพื่อร่วมกันโปรโมทกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนตัวเอง เช่น เครือข่ายตลาดสีเขียวของชุมชนภาคเหนือที่ทุกชุมชนมาทำกิจกรรมร่วมกันและต่างได้รับประโยชน์ร่วมกัน โดยอาจจะใช้สื่อผสมประเภทต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อกระจายเสียงต่าง ๆ เพื่อการกระจายข่าวบริการสาธารณะ กิจกรรมพิเศษต่าง ๆ รวมทั้งการรณรงค์ต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมสาธิต ออกกำลังกาย จัดนิทรรศการ ฯลฯ การใช้สื่อพิเศษประเภทต่าง ๆ เช่น สื่อวีดิทัศน์ หรือภาพยนตร์สั้น ฯลฯ

โดยอาจใช้กลยุทธ์ STEPPS (Jonah Berger, 2013) ประกอบด้วยการดำเนินการ 6 ขั้นตอนคือ

- 1) การใช้มูลค่าของเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social currency) โดยใช้อย่างมีอาชีพและทำให้เกิดการกล่าวถึงอย่างแพร่หลาย (make it cool to talk about)
- 2) การใช้กลยุทธ์ที่คล่องแคล่วน่ารัก (triggers) เพื่อสร้างการจดจำสูงสุด (make it top of mind)
- 3) การใช้กลยุทธ์เกี่ยวกับอารมณ์ (emotion) เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายรู้สึกดี แตกต่าง จดจำ ฯลฯ
- 4) การใช้กลยุทธ์การเผยแพร่สู่สาธารณะ (public) เพื่อให้เกิดการรับรู้ เห็นได้มากที่สุด
- 5) การใช้กลยุทธ์นำเสนอคุณค่าที่เป็นประโยชน์ ใช้งานได้ (practical value)
- 6) การใช้กลยุทธ์การสร้างเรื่องราว (stories) เพื่อให้เกิดการบอกต่อ (make it tell-able)

ภาพที่ 2.7: กลยุทธ์การสื่อสารหลายชั้นและข้ามช่องทางที่หลากหลายเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนตามแนวทางความยั่งยืนที่สอดคล้องกับระดับสากล
ที่มา ศูนย์วิจัยCCDKM, 2023

(2) โครงการ ออน ไอที วัลเลย์ (Oon IT Valley) หรือศูนย์บ่มเพาะสตาร์ทอัพเอสเอ็มอีภาคเหนือ เป็นตัวอย่างของการขับเคลื่อนเชิงนโยบายทั้งระบบในการใช้ ICT หรือสื่อดิจิทัลเพื่อพัฒนาทั้งระบบนิเวศของชุมชน อำเภอแม่อน ศูนย์บ่มเพาะสตาร์ทอัพเอสเอ็มอีภาคเหนือ ตั้งอยู่ที่อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ใช้งบลงทุนกว่า 300 ล้านบาท เป็นทั้งศูนย์พัฒนากลุ่มผู้ประกอบการเอสเอ็มอี และเกษตรกรมีโรงแรม ศูนย์ประชุม/สัมมนา เริ่มเปิดบริการตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา โดยเน้นการพัฒนาคลัสเตอร์ปลอดภัย-ไอที พร้อมเปิดร้านค้าชุมชน แหล่งท่องเที่ยวครบวงจร เพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล และหนุนเสริมชุมชนสู่ Thailand 4.0”

ภาพที่ 2.8: โครงการ ออน ไอที วัลเลย์ (Oon IT Valley)

ที่มา : ศูนย์วิจัย CCDKM, 2023

โครงการ ออน ไอที วัลเลย์ (Oon IT Valley) เป็นโครงการที่ต้องการสร้างแนวปฏิบัติที่ดีสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกันในมิติต่างๆอย่างเป็นองค์รวม เช่น การพัฒนาเกษตรกรด้วยการปั้นกลุ่มเกษตรกรปลอดภัย-ไอที พร้อมเปิดร้านค้าชุมชน แหล่งท่องเที่ยวครบวงจรกลางปิ่น บนพื้นที่ 90 ไร่ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ใช้งบลงทุนกว่า 300 ล้านบาท เพื่อสร้างสรรค์แนวทางการดำเนินธุรกิจร่วมกันด้วยนวัตกรรมใหม่ ๆ รวมทั้งสร้างศักยภาพด้านการแข่งขันให้ SMEs Startup และเกษตรกร ให้สามารถเติบโตอย่างยั่งยืน และด้วยความร่วมมือของกลุ่มผู้พัฒนาซอฟต์แวร์ ที่จะใช้สถานที่แห่งนี้เป็นศูนย์รวมแลกเปลี่ยนความรู้เทคโนโลยีด้านไอที ให้เกิดการจ้างงาน สร้างโอกาส และสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง โดยกิจกรรมต่าง ๆ มีการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม

1) ศูนย์พัฒนาขีดความสามารถสู่ความเป็นเลิศ SMEs, IT Outsourcing (ITO), IT for SMEs, IT for Agriculture

2) กลุ่มสร้างสรรค์เศรษฐกิจนวัตกรรม ประกอบไปด้วยหน่วยงานย่อยคือ ท่องเที่ยววิถีล้านนา อำเภอแม่อน สืบสานวิถีชีวิตและวัฒนธรรมล้านนา ร้านค้าชุมชนพึ่งตนเองได้ ศูนย์กระจายสินค้าเพื่อเป็นแหล่งเชื่อมโยงธุรกิจ ศูนย์สร้างคุณค่าชีวิตสูงวัย

3) กลุ่มพัฒนาเกษตรนวัตกรรม ประกอบไปด้วยหน่วยงานย่อย อาทิ กลุ่มผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ กลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มผู้ปลูกกล้วยหอม และกลุ่มพัฒนานวัตกรรมการเกษตร

ภายในโครงการจะมีในส่วนของ "Dutch Farm" ซึ่งจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของอำเภอแม่อน ซึ่งผู้เข้ามาในออน ไอที วิลเลจ และนักท่องเที่ยว จะได้สัมผัสกับสัตว์นานาชนิดอย่างใกล้ชิด อีกทั้งจะมีโครงการ Office Startup พื้นที่ 1,500 ตารางเมตร รวมทั้งหมด 3 ชั้น ชั้นละ 500 ตารางเมตร เปิดบริการตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2559 ที่ผ่านมา รวมถึงพื้นที่ร้านค้าชุมชนจำหน่ายสินค้าเกษตรแปรรูปอินทรีย์ โดยใช้คอนเซ็ปต์แหล่งชุมชนพึ่งตนเองได้

โครงการ ออน ไอที วิลเลจ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่เป็นโครงการที่เกิดจากการร่วมมือระหว่าง SIPA ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ ผู้ประกอบการ SMEs และสถาบันการศึกษา พัฒนาพื้นที่ให้เป็นที่ยอมรับการส่งเสริมและพัฒนา SMEs ให้สามารถเป็น SMEs แบบดิจิทัล และยังส่งเสริม Tech Start Up ให้เติบโตอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิด 'ร่วมแรงและแบ่งปัน' ภายในโครงการ OITV ประกอบด้วยแหล่งพัฒนาคอน แหล่งสร้างงาน ศูนย์พัฒนาขีดความสามารถสู่ความเป็นเลิศ SMEs IT Outsourcing (ITO) Business Process Outsourcing (BPO) IT for SMEs IT for Agriculture ศูนย์สร้างสรรค์เศรษฐกิจนวัตกรรม (greenovation Economy) ท่องเที่ยววิถีไทย แม่อน (ล้านนา) สืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา ศูนย์การค้าชุมชน ศูนย์กระจายสินค้าเพื่อเป็นแหล่งเชื่อมโยงธุรกิจ ศูนย์สร้างคุณค่าชีวิตสูงวัย กลุ่มพัฒนาเกษตรนวัตกรรม (agro innovation) วิถีสีเขียว วิถีธรรมชาติ วิถีแห่งความอยู่รอดของเกษตรกรไทยในอนาคต กลุ่มผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ กลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มผู้ปลูกกล้วยหอม กลุ่มพัฒนานวัตกรรมการเกษตร Co-Working Space สถานที่ทำงานแห่งใหม่ ใกล้ชิดธรรมชาติและชุมชน แหล่งบ่มเพาะ Start Up แบบเข้มข้น Dutch Farm สถานที่พักผ่อน และแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของเมืองเชียงใหม่ สัมผัสใกล้ชิดกับสัตว์ต่าง ๆ นานาชนิด ยกตัวอย่างกลุ่มพัฒนานวัตกรรมหลัก ๆ ภายในคอมเพล็กซ์นี้ เช่น

1) กลุ่มพัฒนาคอนและแหล่งสร้างงาน ประกอบไปด้วยหน่วยงานย่อยดังนี้

ศูนย์พัฒนาขีดความสามารถสู่ความเป็นเลิศ SMEs Oon Valley เป็นศูนย์เพื่อพัฒนาศักยภาพให้กับ SMEs และเกษตรกรไทยให้มีโอกาสยืนอยู่ได้ในโลกใบนี้ เราได้เตรียมหลักสูตรการอบรมสัมมนาของ Oon Valley ไว้อย่างเข้มข้น เราต้องการสร้างคนให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง

IT Outsourcing (ITO) การทำงานทางด้าน IT Outsourcing สามารถทำงานที่ไหนก็ได้ เพียงแค่อินเทอร์เน็ตก็ใช้ได้แล้ว เราต้องการสร้างงานให้เกิดขึ้นที่ต่างจังหวัด สร้างงานให้กับคนด้วยโอกาสให้สามารถเข้าถึงแหล่งงานที่ดีได้งานทุกอย่างที่เราสามารถทำงานได้ผ่านอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับไอที เช่น การพัฒนาเว็บไซต์ งานดูแลเว็บไซต์ งาน Graphic Design งาน E-marketing เป็นต้น

IT for SMEs ปัจจุบันเทคโนโลยีทางด้านซอฟต์แวร์ได้เข้ามามีบทบาทต่อการทำงานให้มีประสิทธิภาพภายในองค์กรอย่างมากมาย Oon Valley ได้ร่วมกับโปรดิวท์และบริษัทไอทีต่างๆต้องการเป็นส่วน

หนึ่งในการขับเคลื่อนธุรกิจ SMEs ให้มีขีดความสามารถทางการแข่งขัน เราต้องการเป็น "Smart Software for Smart SMEs" เพื่อสร้าง SMEs ให้เติบโตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

IT for Agriculture เกษตรกรเป็นอาชีพที่ขาดโอกาสในสังคม แม้ว่าจะเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรไทยมีมากมาย ทั้งปัญหาภัยแล้ง ผลผลิตตกต่ำ ปัญหาเรื่องราคาพืชผลเกษตร แต่อีกปัญหาหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรไม่สามารถลืมหืมตาอ้าปากได้คือ ราคาสินค้าเกษตรถูกกำหนดโดยพ่อค้าคนกลาง โดนพ่อค้าคนกลางเอาเรียดเอาเปรียบ Oon Valley กำลังพัฒนา Application เพื่อให้เกษตรกรไทยสามารถเข้าถึงลูกค้าโดยตรง และ E-Marketplace ช่วยเชื่อมโยงเข้าด้วยกันระหว่างเครือข่ายผู้ปลูกพืชผักอินทรีย์กับผู้บริโภค

2) กลุ่มสร้างสรรค์เศรษฐกิจนวัตกรรม ประกอบไปด้วยหน่วยงานย่อยดังนี้

ท่องเที่ยววิถีล้านนา อ.แม่ออน การท่องเที่ยวถือว่าเป็นสร้างงาน สร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในชุมชน กลุ่ม Oon Valley ได้เห็นว่าแม่ออนมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับต่างๆทั้งระดับประเทศและระดับสากลได้

สืบสานวิถีชีวิตและวัฒนธรรมล้านนา Oon Valley เพื่อรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตและวัฒนธรรมแบบล้านนาไว้ในเรื่องสถาปัตยกรรมสิ่งปลูกสร้าง สถาปนิกได้ออกแบบสิ่งปลูกสร้างให้ออกมาเป็นแนวล้านนาประยุกต์ เป็นแนวโบราณเมื่อครั้งหลายสิบปีก่อนหน้านี้ พื้นที่โดยรอบจะมีพื้นที่ทำนา ปลูกข้าว ทำสวนผัก อินทรีมี "เจ้าหุดหวิด" และ "บุญนำพา" เป็นสัญลักษณ์ในการดำรงชีวิตเมื่อครั้งโบราณ เราจะถ่ายทอดความเป็นล้านนาเดิมผ่านชีวิตที่อยู่กับท้องทุ่ง ไร่นา

ร้านค้าชุมชนพึ่งตนเองได้ Oon Valley เป็นส่วนหนึ่งของโครงการที่ชื่อว่า Dutch Farm เพื่อสร้างให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ของเชียงใหม่ ภายในปี 64 จะมีนักท่องเที่ยวปีละ 300,000 คน เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้มีสถานที่ซื้อของฝาก ภายใน Dutch Farm จึงมีร้านค้าเพื่อขายสินค้าเกษตรอินทรีย์ สินค้าเกษตรแปรรูป โดยสินค้าที่นำมาจำหน่ายจะมาจากชุมชนโดยรอบแม่ออน สันกำแพง ทำให้เกษตรกรมีรายได้ สามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยมีศูนย์กระจายสินค้าเพื่อเป็นแหล่งเชื่อมโยงธุรกิจ รวมทั้งศูนย์สร้างคุณค่าชีวิตสูงวัย ส่งเสริมครอบครัวที่อบอุ่นควรมีพ่อ แม่ ปู่ย่า ตายาย ลูก ๆ หลาน ๆ โดยให้สังคม Oon Valley เป็นศูนย์สร้างคุณค่าชีวิตสูงวัย

ศูนย์สร้างสรรค์เศรษฐกิจ
นวัตกรรม

ท่องเที่ยววิถีไทย แม่ฮ่องสอน

สืบสานวิถีชีวิตและวัฒนธรรมล้านนา

ร้านค้าชุมชนพึ่งตนเองได้

ศูนย์กระจายสินค้าเพื่อเป็นแหล่งเชื่อมโยงธุรกิจ

ศูนย์สร้างคุณค่าชีวิตสูงวัย

ท่องเที่ยววิถีไทย แม่ฮ่องสอน

ภาพที่ 2.9: Smart Community Tourism ของโครงการ Oon IT Valley อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่
ที่มา <http://www.oonitvalley.com>) 2 กรกฎาคม 2559

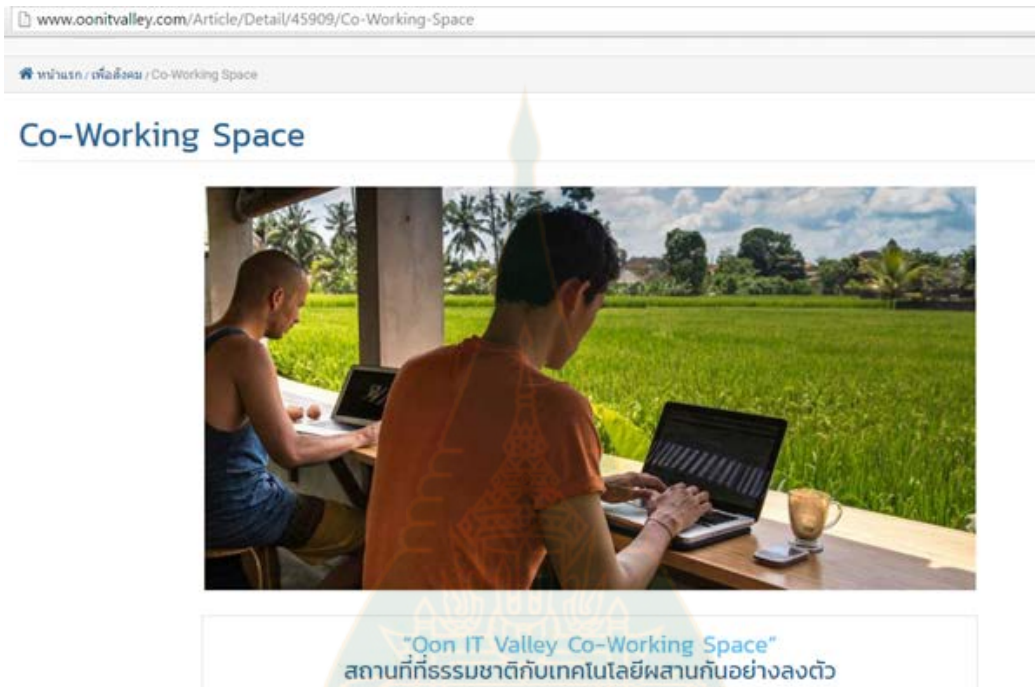
การท่องเที่ยวถือว่าเป็นสร้างงาน สร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในชุมชน กลุ่ม Oon IT Valley ได้เห็นว่าแม่ฮ่องสอนมีศักยภาพในการเป็นท่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับประเทศได้ไม่ยาก เพราะเส้นทางสายเชียงใหม่-แม่ฮ่องสอนได้ผ่านน้ำพุร้อนสันกำแพง ซึ่งมีชื่อเสียงที่ผู้คนส่วนใหญ่นิยมที่มาจากเชียงใหม่ก็ต้องเดินทางมาเที่ยวที่น้ำพุร้อนสันกำแพงอยู่แล้ว "แม่ฮ่องสอน" เป็นอำเภอเล็ก ๆ อีกหนึ่งอำเภอในจังหวัดเชียงใหม่เสน่ห์ของ "แม่ฮ่องสอน" คือ เป็นชุมชนที่ยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไว้เป็นอย่างดี ผู้คนอาศัยอยู่ด้วยกันด้วยความเรียบง่าย สงบ พอเพียง ความเจริญยังไม่ถึงชาวบ้านที่อาศัยอยู่ที่นี้ต้องการให้อนุรักษวัฒนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อคนรุ่นหลังสืบไป หมู่บ้านแม่กำปองที่อยู่บนดอยสูง อากาศที่แม่กำปองจะหนาวเย็นตลอดทั้งปี ซึ่งเป็นสถานที่ยอดนิยมของคนที่มาเที่ยวเชียงใหม่ ก่อนจะถึงบ้านแม่กำปอง ต้องเดินทางขึ้นดอยผ่านโครงการหลวงตีนตก น้ำตกแม่กำปอง ตลอดเส้นทางจะสัมผัสกับทิวเขาต้นไม้เขียวใหญ่สลับกับธารน้ำที่ไหลมาตลอดทาง

3) **กลุ่มพัฒนาเกษตรนวัตกรรม** ประกอบไปด้วยกลุ่มที่หลากหลายตามความพร้อมของเกษตรกรบนฐานปรัชญาความพอเพียงเช่น กลุ่มผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ กลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มผู้ปลูกกล้วยหอม และกลุ่มพัฒนานวัตกรรมด้านการเกษตร เป็นต้น

4) **โครงการ Office Startup** พื้นที่ 1,500 ตารางเมตร รวมทั้งหมด 3 ชั้น ชั้นละ 500 ตารางเมตร

5) **พื้นที่สร้างสรรค์งานร่วมกัน (Co-Working Space)** โดยออกแบบเป็นสถานที่ทำงานแห่งใหม่ใกล้ชิดธรรมชาติและชุมชน เพื่อสร้าง Start up รุ่นใหม่ ๆ และอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่ม Start up เดิม โดย SIPA เชียงใหม่ ได้จัดให้มีกล้อง Fulldome 360 องศา สำหรับแสดง animation 3D, game, e-learning, VTR

โดยจะเป็นโคเวิร์คกิ้งที่มีความพร้อม ความทันสมัย และใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ซึ่งอยู่ในพื้นที่ออน ไอที วัลเลย์ จะเป็นสถานที่ทำงานแห่งใหม่ใกล้ขีดธรรมชาติและชุมชนเขา เพื่อสร้างสตาร์ทอัพรุ่นใหม่ ๆ และอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มสตาร์ทอัพเดิม โดยออกแบบให้เป็น “พื้นที่สร้างสรรค์งานร่วมกัน” (co-working) ที่มีความพร้อม ความทันสมัย และใหญ่ที่สุดในประเทศไทย"

ภาพที่ 2.10: Smart Co-Working Space ของโครงการ Oon IT Valley อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

(3) โครงการพัฒนาโมเดลการทำเกษตรอัจฉริยะและยั่งยืนของประเทศไทย (SDG Smart Farm Model of Thailand) ด้วยการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนา สถาบันการศึกษา กลุ่มเกษตรกรที่หลากหลายในการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ นวัตกรรมดิจิทัล สื่อดิจิทัล มาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการเกษตรไทยสู่การเป็นระบบการผลิตที่เชี่ยวชาญและยั่งยืน โดยเริ่มทำเป็นโครงการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 จนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันมีเครือข่ายนำร่องที่ขยายออกไปตามภาคต่างๆของประเทศไทย ดังตัวอย่างภาพการใช้สื่อดิจิทัลในการจัดทำโมเดลต้นแบบ SDG Smart Farm Model of Thailand โดยออกแบบบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) และแนวคิดการทำธุรกิจเพื่อสังคมของแคนวาส (Canvas Business Model)

ภาพที่ 2.11: โมเดลต้นแบบ SDGs Smart Farm Model of Thailand , กรมการรัฐ อินทราชธานี CCDKM, 2558

ภาพที่ 2.12: ตัวอย่างพื้นที่ขยายผลจากโมเดลต้นแบบ SDGs Smart Farm Model of Thailand: เกษตรอินทรีย์ อ.ท่ายาง จ. เพชรบุรี (ที่มา ศูนย์วิจัย CCDKM, 2023).

(4) การใช้นวัตกรรมสื่อดิจิทัลเพื่อการพัฒนาสตรีผู้ประกอบการระดับชุมชน (Smart Women Start Ups) เป็นการใช้สื่อดิจิทัล หรือ ICT ที่เป็นชื่อย่อของสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตน พัฒนาอาชีพ พัฒนาชุมชน ที่ส่งผลกระทบต่อเชิงบวกสู่สังคมโดยภาพรวมอย่างยั่งยืน โดยที่กลุ่มสตรีเองได้รับโอกาสในการเข้าถึงสื่อดิจิทัล สามารถนำไปใช้ นำไปประยุกต์ใช้ และสามารถที่จะสร้างสื่อดิจิทัลประเภทต่างๆด้วยตัวเอง เช่น การสร้างเพจ (page) ร้านค้าของตนเอง การทำบัญชีรายการและสต็อกสินค้า (stock) การใช้สื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทต่างๆเพื่อส่งเสริมธุรกิจชุมชน เพื่อส่งเสริม ประชาสัมพันธ์เรื่องราวต่างๆของชุมชน ในที่นี้จะเป็นการยกตัวอย่างบางกรณีศึกษาที่เป็นโครงการนำร่องที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนจนปัจจุบันดังตัวอย่างโดยสังเขปคือ

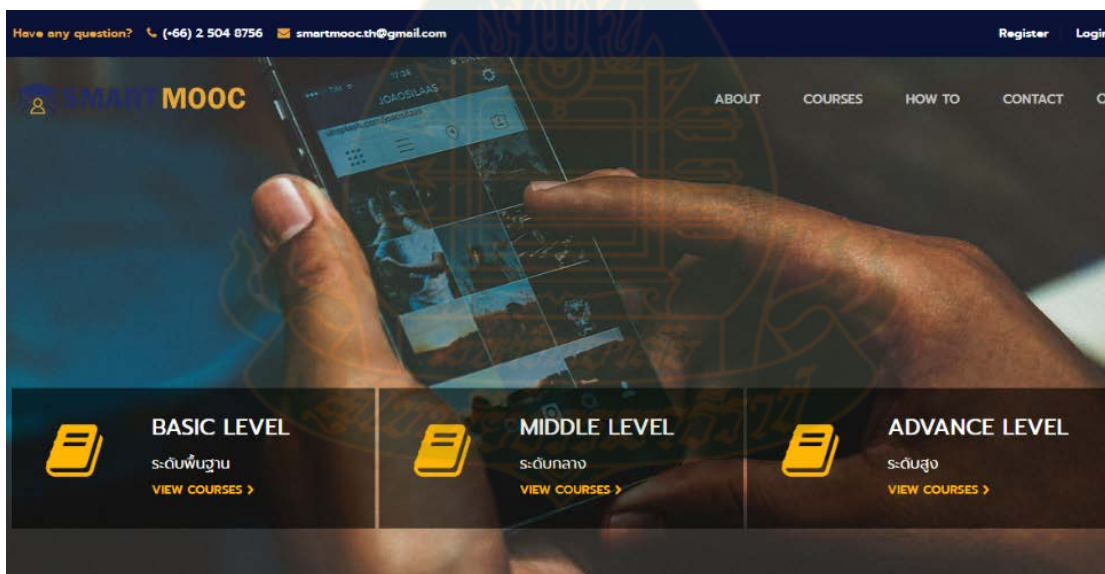

ภาพที่ 2.13: การใช้นวัตกรรมสื่อดิจิทัลเพื่อการพัฒนาสตรีผู้ประกอบการระดับชุมชน
ที่มา ศูนย์วิจัย CCDKM, 2023

การนำนวัตกรรมคือ สื่อดิจิทัลเพื่อใช้ประโยชน์และพัฒนาต่อยอดในกลุ่มอาชีพตนเองคือ จากจุดเริ่มต้นที่เน้นการเข้าถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะพื้นฐานต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้ ICT ก็ได้รับการพัฒนาต่อยอดเกี่ยวกับการเริ่มใช้ ICT เพื่อการหารายได้ เพื่อนำไปสนับสนุนด้านฝึกอาชีพ การสร้างช่องทางการตลาด การออกแบบ การสร้างสรรค์งาน และการเรียนรู้จากคนกลุ่มอื่น ๆ ที่ผลิตสินค้าคล้ายคลึงกัน จากนั้นก็มีการเริ่มสนับสนุนช่วยเหลือให้กลุ่มของเราเริ่มค้าขายสินค้าออนไลน์ สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการเปลี่ยนแปลง สามารถใช้ทักษะและประโยชน์จาก ICT เพื่อการจัดทำสื่อการตลาดออนไลน์ มีร้านค้าออนไลน์เป็นของกลุ่มตนเอง สร้างเครือข่ายกลุ่มการถ่ายภาพให้ดูสวยขึ้นมีความโดดเด่นมากยิ่งขึ้น ที่แตกต่างจากเดิมโดยใช้สมาร์ทโฟนที่มีอยู่ในการถ่ายภาพสมาชิกในกลุ่มเกิดแนวคิดและวิธีการเกี่ยวกับการทำการค้า การประกอบธุรกิจแนวใหม่ ที่จะต้องใช้ ICT เข้าไปเป็นเครื่องมือคือ “ความมั่นใจ” ที่มากขึ้นเกี่ยวกับการค้าขายผ่านระบบตลาดออนไลน์ และการใช้ ICT ให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาธุรกิจเครือข่าย และเป็นมืออาชีพมากยิ่งขึ้น

(5) โครงการการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดด้วยตนเอง (Massive Open Online Course)

โครงการพัฒนาวิทยาลัยไซเบอร์ไทยได้จัดทำโครงการการเรียนการสอนแบบเปิดด้วยตนเอง ภายใต้ นโยบายไทยแลนด์ 4.0 : การศึกษา 4.0 (Education 4.0) ที่เน้นการแสวงหาความรู้และการเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งนี้เป็นเพราะในปัจจุบันองค์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีที่ล้ำหน้า ทำให้ความรู้ที่เป็นปัจจุบันเกิดขึ้นยากตามไปด้วย สังคม แห่งการเรียนรู้แบบใหม่ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมิใช่เพียงแค่ได้รับความรู้แต่ต้องเป็นผู้ที่สร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ จึงเป็น จุดเปลี่ยนสำคัญที่จะต้องพัฒนาศักยภาพเพื่อก้าวเข้าสู่ระบบการเรียนการสอนแบบใหม่ หรือที่เรียกว่า โดยเฉพาะ การเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ สร้างอาชีพและเพิ่มรายได้เพิ่มให้แก่ตนเองและครอบครัว ลดปัญหาการย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองหลักเพื่อหางานทำ และ ลดปัญหาความยากจนครัวเรือนในชนบทได้ รวมถึงประโยชน์จากการสร้างความร่วมมือในการทำงานเชิงบูรณาการ ร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐสู่ชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มชุมชนภาคการเกษตรหรือที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร ที่เป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศ เพราะปัญหาในปัจจุบันที่เดิมเป็นปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึงลดลงกว่าที่ผ่านมา ปัญหาที่เกิดขึ้นกลายเป็นปัญหาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสังคมข้อมูลข่าวสารที่เท่าทัน คือ ชุมชนยังขาดความรู้ และทักษะเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาตนเอง (กมลรัฐ อินทรทัศน์, 2560)

ภาพที่ 2.14: ตัวอย่างการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิด (Massive Open Online Course : MOOC) ที่เน้นการเปิดโอกาสทางการเรียนด้วยตนเองให้กับคนทุกคนในสังคมไทยรวมทั้งชุมชนด้วย
ที่มา <https://smartmooc.org/>

ดังนั้นรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิด (Massive Open Online Course : MOOC) ที่เป็นห้องเรียนแบบเปิดที่มีการใช้สื่อที่หลากหลาย โดยเฉพาะสื่อประเภทเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ สื่อเครือข่ายออนไลน์ที่เอื้อและอำนวยความสะดวกต่อผู้เรียนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการเอื้อให้ผู้เรียนสามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลความรู้ สามารถที่จะเรียนรู้และฝึกฝนได้ด้วยตนเองแบบไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาและสถานที่ พร้อมกับแหล่งทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้แบบเปิดในรูปแบบต่าง ๆ (Open Educational Resources : OER) ที่สามารถเรียนรู้ได้ตามความสนใจหรือเรียนรู้ตามอัธยาศัยของตนเอง ที่เน้นการสร้างเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลในระดับฐานรากด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนไทยผ่านสื่อประเภทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารประเภทต่าง ๆ เช่น การยกระดับการเกษตรสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรี๊อง (start farmer) การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน (Community Start Up) การท่องเที่ยวชุมชนแบบยั่งยืน ฯลฯ ดังนั้นการพัฒนาระบบ MOOCs เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาศักยภาพของชุมชน โดยเฉพาะชุมชนภาคการเกษตร ตลอดจนชุมชนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ให้สามารถเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน

ภาพที่ 2.15: ตัวอย่างเนื้อหา หลักสูตรที่เปิดให้เรียนฟรีด้วยตนเองผ่านระบบออนไลน์แบบเปิด (Massive Open Online Course : MOOC) ให้กับคนทุกคนในสังคมไทย รวมทั้งชุมชนด้วย
ที่มา <https://smartmooc.org/>

7.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กมลรัฐ อินทรทัศน์และคณะ. (2018). การใช้สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ระบบเปิดหลักสูตรสตรีชาติพันธุ์ที่เท่าทันเพื่อพัฒนาศักยภาพและการศึกษาของผู้หญิง จังหวัดน่าน เป้าหมายหลักคือ การเสริมพลังผู้หญิงและเด็กผู้หญิงลัวะ ม้งและชาติพันธุ์ต่างๆหลักๆคือ 4 กลุ่มที่อายุระหว่าง15-35 ปี ในจังหวัดน่านให้สามารถผ่าน การอ่านออกเขียนได้แบบมาตรฐานเพื่อให้มีอาชีพและสามารถแสดงความคิดเห็นได้ดีขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งตัวผู้หญิงเอง ครอบครัวและชุมชนโดยภาพรวมอย่างยั่งยืนร่วมกันในที่สุด โดยมีวัตถุประสงค์หลักๆ คือ 1) เพื่อฝึกอบรมครูศูนย์การเรียนรู้ออนไลน์และแกนนำหญิงด้านไอซีทีเพื่อการพัฒนาการศึกษาของผู้หญิง 2) เพื่อพัฒนาและผลิตรูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์ระบบเปิด หรือ MOOC ที่ใช้เนื้อหาพื้นฐานของ Functional Literacy และ 3) เพื่อผลิตสื่อที่เป็นสื่อที่ให้ความรู้ หรือสื่อที่ถ่ายทอดความรู้ที่มาจากองค์ความรู้ในท้องถิ่นของชุมชนชาติพันธุ์ในพื้นที่สูงของจังหวัดน่าน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมคือ 1) ใช้วิธีการทำงานร่วมกับเครือข่ายภาคีที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านการศึกษา วัฒนธรรม การพัฒนาจากชุมชนในแต่ละพื้นที่ 2) ใช้กระบวนการในการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการร่วมสร้างโอกาสจากอัตลักษณ์และศักดิ์ศรีที่เยาวชนสตรี สตรีจากชุมชนที่มีอยู่เป็นฐานเดิม และ 3) ใช้วิธีการร่วมผลิต ร่วมสร้างความฝัน โอกาส และความเป็นรูปธรรมของโอกาสร่วมกัน เช่น สร้างบทเรียน สร้างเรื่องราวของความสำเร็จร่วมกัน (show case) สร้างร้านค้าออนไลน์ของตนเอง สามารถบริหารจัดการร้านค้าออนไลน์ของตนเองได้ ฯลฯ ผลที่ได้โดยภาพรวมคือ 1) ข้อจำกัดด้านความสามารถ และความมั่นใจในการบูรณาการระหว่างเทคโนโลยี ICT ชาวบ้านไม่มีพื้นฐานในการใช้ Internet เลยหรือมีน้อยมาก สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่ทั่วถึง ไม่แรงพอสำหรับการใช้งาน ข้อจำกัดด้านภาษา ความเชื่อ ประเพณี อาชีพ ความเป็นอยู่ที่แท้จริงของชุมชน 2) เพิ่มและสนับสนุนสัญญาณอินเทอร์เน็ตให้อยู่ในระดับที่สามารถใช้งานได้ แม้บางพื้นที่ บางหมู่บ้านยังไม่มีไฟฟ้าและสัญญาณอินเทอร์เน็ต แต่ในหลายพื้นที่ หลายชุมชนที่มีครบก็พบว่าสัญญาณอินเทอร์เน็ตอ่อน ดังนั้นหากหน่วยงานสามารถสนับสนุนสัญญาณอินเทอร์เน็ตให้อยู่ในระดับที่สามารถใช้งานได้ ใช้เพื่อการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ สามารถที่จะเรียนรู้ผ่านโทรศัพท์มือถือได้อย่างสะดวก คนกลุ่มนี้ โดยเฉพาะแกนนำ เยาวสตรี กลุ่มสตรี ก็จะสามารถพัฒนาได้อย่างก้าวกระโดด ดังนั้น จึงควรที่จะเพิ่มศูนย์เรียนรู้ชุมชนต่างๆที่กระจายอยู่ตามพื้นที่ในชุมชน ต้องออกแบบการพัฒนาศักยภาพเชิงบูรณาการระหว่างภาษาถิ่น วัฒนธรรมถิ่น ทunesเดิมในชุมชน การทำมาหากิน การยกระดับคุณภาพชีวิตผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต เช่นเรียนรู้ด้วยบทเรียนออนไลน์ผ่านโทรศัพท์มือถือ การเรียนรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ออนไลน์ที่บ้านตนเอง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องจนคนกลุ่มนี้สามารถที่จะยืนได้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังสามารถส่งผ่านการพัฒนาไปสู่คนกลุ่มอื่น ๆได้เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

Khan, A., Zeb, I., Yan, Z., Fazal, S., & Ding, J. (2024) และ สมาคมการจัดการงานบุคคลแห่งประเทศไทย ในรายการ The Leader Classroom ซึ่งได้กล่าวว่า “เรื่องแนวปฏิบัติของวัฒนธรรมองค์กรเป็นเรื่องสำคัญ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง (develop culture) การที่ผู้นำต้องทำงานร่วมกับ

พนักงาน (Leader Staff) การออกแบบกระบวนการงาน (Process system) และการสื่อสารที่ดี (Communication) ทั้ง 4 เรื่องนี้ เป็นสิ่งที่ต้องทำไปพร้อมกัน และทำอย่างเป็นระบบ ในขณะเดียวกันผู้นำต้องสื่อสารเป็น ผู้นำต้องสร้างแรงบันดาลใจ ให้คนในองค์กรเกิดความเข้าใจ ต้องสามารถทำในสิ่งที่พูดได้ (walk the talk) ต้องมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและพนักงาน (Town hall) ต้องมีการพูดคุยว่าทำไมเรื่องนี้จึงสำคัญ เมื่อมีตัวอย่างต้องเล่าเรื่องเป็น (Story telling) มีตัวอย่างที่ดีและไม่ดี ผู้ร่วมงาน (Staff Involved) หมายความว่า พนักงานทุกคนต้องมีส่วนที่จะบอกว่า พฤติกรรมแบบนี้คือสิ่งที่เขาใช้ในการปฏิบัติงาน ต้องสื่อสารถึงพนักงานทุกคนอย่างเป็นระบบ (Process System) การสร้างพี่เลี้ยงงาน (Coaching) การให้ผลย้อนกลับ การให้ผลตอบแทนจะต้องอิงกับค่านิยมหลักขององค์กร (Core Value) ที่เรากำหนด และสุดท้ายการสื่อสารจะต้องสื่อสารแบบซ้ำ ๆ ย้ำๆ ในทุกกิจกรรมที่มีในองค์กร หากทำครบทั้ง 4 มิติ จะสามารถสร้างวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายได้” จากการสัมภาษณ์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานในแต่ละกิจกรรม ย่อมต้องการการสื่อสาร

เทศบาลเมืองแม่เหียะ. (2565). อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นองค์กรท้องถิ่นที่สามารถสร้างวิธีปฏิบัติที่ดีในการขับเคลื่อนองค์กรให้เป็นองค์กรดิจิทัล โดยพบว่าผู้บริหารได้มีการกำหนดนโยบายพัฒนาองค์กรสู่การเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดิจิทัลด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาบริการสาธารณะแก่ประชาชน ซึ่งพบว่าการดำเนินการประสบความสำเร็จ ดังจะเห็นได้จากการได้รับการยกย่องจากต่างองค์กร ให้ได้รับรางวัลจากหลายหน่วยงาน ได้แก่ (1) รางวัลชนะเลิศอันดับที่ 1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปี พ.ศ. 2563 ประเภทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร และเทศบาลเมืองประเภทโดดเด่น จากคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลงานการบริการประชาชนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล (2) รางวัลชนะเลิศอันดับที่ 2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปี พ.ศ. 2564 ประเภทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ ประเภทโดดเด่น จากคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลงานนวัตกรรมจัดการระบบฐานข้อมูลเพื่อพัฒนารายได้ (3) รางวัลชนะเลิศอันดับ 2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปี พ.ศ. 2566 ประเภทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ ประเภทดีเลิศ จากคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลงานนวัตกรรมจัดการเมืองเชิงระบบ (4) รางวัลท้องถิ่นดิจิทัล จากสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ประจำปี 2565 (5) รางวัล Best Paper Award : Digital transformation of Public Service by MaeHia Municipality ในการประชุมวิชาการนานาชาติ ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมภาครัฐ DGTI-Con 2022 (อ้างอิงจากhttps://www.matichon.co.th/economy/news_3297240 สืบค้น ณ วันที่ 20 พฤษภาคม 2566) ซึ่งนับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญในประเทศไทย ที่สามารถขับเคลื่อนองค์กรให้กลายเป็นองค์กรดิจิทัลต้นแบบของประเทศตามความคาดหวังของรัฐบาล

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) วิจัยการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานตามพันธกิจและยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ประกอบด้วย 1) แนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) 2) แนวทางการดำเนินงานตามพันธกิจและการกำหนดยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) 3) รูปแบบการดำเนินงานตามพันธกิจและยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และ 4) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการดำเนินงานตามพันธกิจและยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ที่ภาพรวมที่ได้คือการกำหนดแนวทาง นโยบาย และมาตรการการสนับสนุนต่างๆอย่างเป็นระบบและอยู่ในรูปแบบของการบูรณาการร่วมกัน

Genilo, J.W., Intaratat, K. (2023). วิจัยเรื่องการสื่อสารแนวปฏิบัติ SDGs ในสถาบันอุดมศึกษา โดย Times Higher Education (THE) ทำการวัดผลที่แสดงให้เห็นถึงวิธีการที่สถาบันอุดมศึกษา (HEIs) ทั่วโลกทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติ ประกอบด้วยแนวปฏิบัติสี่ประการ ได้แก่ (1) การสอน (การเผยแพร่ความรู้และการผลิตบุคลากรเพื่อแก้ไขปัญหาของโลก) (2) การวิจัย (การสร้างความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาของโลก) (3) การบริหารจัดการ (การจัดการทรัพยากรและการดูแลผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย) และ (4) การเข้าถึง (การกระทำโดยตรงในสังคม) จากการดำเนินการของมหาวิทยาลัยที่อยู่ในอันดับสูงสุดในการจัดอันดับผลกระทบประจำปี 2021 ได้แก่ (1) มหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ (2) มหาวิทยาลัยซิดนีย์ (3) มหาวิทยาลัย RMIT (4) มหาวิทยาลัยลาโทรบ และ (5) มหาวิทยาลัยควีนส์ ผลการวิจัยระบุว่ามหาวิทยาลัยเหล่านี้มีแนวปฏิบัติเรื่องการจัดสรรเวลา พลังงาน และทรัพยากรจำนวนมากในการสื่อสารเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านการสอน (หลักสูตรปริญญา) การวิจัย (หนังสือ บทในหนังสือ และเอกสารวิจัย) การบริหารจัดการ (เว็บไซต์ สื่อที่ดำเนินการโดยนักศึกษา และแพลตฟอร์มในมหาวิทยาลัย) และการเข้าถึงชุมชน (บัญชีโซเชียลมีเดีย บทความข่าว บล็อกพอดแคสต์ บันทึกวิดีโอ และบทความวิจารณ์) https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-19142-8_9

Leal Filho, W., Ozuyar, P.G., Dinis, M.A.P. *et al.* (2023) วิจัยเกี่ยวกับแนวทาง วิธีการ และเครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการนำห้องปฏิบัติการที่มีชีวิตไปใช้ในสถาบันอุดมศึกษาทั่วโลก โดยใช้สองวิธี วิธีแรกคือการวิเคราะห์ข้อมูลทางบรรณานุกรมเกี่ยวกับการเน้นย้ำในปัจจุบันที่มีต่อห้องปฏิบัติการที่มีชีวิตในบริบทของการพัฒนาอย่างยั่งยืนและในการนำเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ไปปฏิบัติ ประการที่สองคือการศึกษาระดับปริญญาที่มุ่งเป้าไปที่การระบุระดับการใช้ห้องปฏิบัติการที่มีชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งทำได้โดยการวิเคราะห์กรณีศึกษาที่เลือกมาซึ่งแสดงให้เห็นแนวทางที่ประสบความสำเร็จในการนำ SDGs ไปปฏิบัติกับห้องปฏิบัติการที่มี

ชีวิตและส่งผลให้เกิดกรอบการทำงาน ได้ผลสรุปสามประการ ประการแรกคือต้องพิจารณาลักษณะสาขาวิชาของห้องปฏิบัติการที่มีชีวิตในบริบทของการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดผลกระทบสูงสุด ประการที่สองห้องปฏิบัติการที่มีชีวิตที่ศึกษาวิจัยส่วนใหญ่เน้นที่ SDGs 4 และ 11 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาที่มีคุณภาพและการรับรองการพัฒนาอย่างยั่งยืนของเมืองและชุมชน ประการที่สาม ความท้าทายที่พบในการดำเนินการของห้องปฏิบัติการที่มีชีวิตนั้นหมายถึง (1) ความซับซ้อนในการบริหารงานของสถาบัน (2) ความตึงเครียดระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ที่แตกต่างกันซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยการสื่อสารที่เพิ่มขึ้น และ (3) ความจำเป็นในการให้ความสนใจกับความต้องการในการใช้ความยั่งยืนและนวัตกรรมเป็นกลยุทธ์ในการดำเนินการของห้องปฏิบัติการที่มีชีวิต <https://doi.org/10.1007/s11625-022-01240-w>

Aoun, M., Elhousseini, R., Mohtar, R. (2023). วิจัยเกี่ยวกับการนำแนวปฏิบัติของ SDGs ไปใช้ในสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษา the American University of Beirut, Lebanon ทั้งนี้เป็นเพราะเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ซึ่งได้รับการรับรองโดยประเทศสมาชิกทั้งหมดของสหประชาชาติในปี 2558 อธิบายถึงวาระสากลที่ใช้ได้กับทุกประเทศ สมาชิกสหประชาชาติถูกกระตุ้นให้รับและดำเนินการตามนโยบาย SDGs โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติที่ลดลงและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อการดำรงชีวิตและโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืน สถาบันอุดมศึกษา (HEI) ถูกเรียกร้องให้มีบทบาทเป็นผู้นำผ่านการวิจัยและให้ความรู้แก่นักศึกษาเกี่ยวกับเป้าหมายและโดยการสร้างแรงบันดาลใจให้มีส่วนร่วมในชุมชนของตน แม้ว่าปัจจุบันมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและ/หรือการพัฒนาที่ยั่งยืนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง แต่มีมหาวิทยาลัยเพียงไม่กี่แห่งที่นำแนวทางแบบบูรณาการหรือองค์รวมมาใช้ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่าด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ และความพยายามร่วมกัน มหาวิทยาลัย AUB สามารถเอาชนะอุปสรรคใหญ่ๆ ที่มักพบในเอกสารต่างๆ ว่าเป็นข้อจำกัดในการนำ SDGs ไปใช้ในมหาวิทยาลัยได้ เช่น การวิจัยและการศึกษาในยุคอุตสาหกรรม 4.0 ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม การดำเนินงาน การกำกับดูแล และความเป็นผู้นำจากภายนอก https://doi.org/10.1007/978-3-031-20186-8_12

Zaidan, E., Belkhiria, E., Wazen, C. (2023). วิจัยเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยในอนาคต (university of the future) ที่สำรวจบทบาทการเปลี่ยนแปลงของสถาบันอุดมศึกษา (HEI) ในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยการสร้างสมดุลระหว่างรากฐานทางวิทยาศาสตร์และเครื่องมือเทคโนโลยีเพื่อเปลี่ยนวิทยาเขตให้เป็นชุมชนอัจฉริยะ นอกจากนี้ บทนี้ยังมุ่งเน้นที่จะสำรวจกลยุทธ์ระยะยาวที่นำมาใช้ในแวดวงวิชาการและการวิจัยเพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งความยั่งยืนที่จะส่งผลต่อคนรุ่นต่อไป บทนี้ยังให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับนโยบายและกลยุทธ์ที่มหาวิทยาลัยสามารถนำไปใช้เพื่อให้สอดคล้องกับ SDGs มากขึ้น และเชื่อมโยงชุมชนมหาวิทยาลัยกับชุมชน

ภายนอกที่มีมหาวิทยาลัยมีปฏิสัมพันธ์และให้บริการ สรุปผลเกี่ยวกับการเดินทางสู่ความยั่งยืนในระดับยุทธศาสตร์ โดยใช้กรอบ SDG เพื่อส่งมอบการพัฒนาที่ยั่งยืนและสร้างสมดุลระหว่างวิทยาเขตอัจฉริยะที่บูรณาการกับชุมชน และกลยุทธ์การสอนและการเรียนรู้ ซึ่งส่งเสริมการเปลี่ยนผ่านสู่ความยั่งยืน

Kanthan, K.L., Ng, K.T., Intaratat, K., ... Anggoro, S., Jain, V. (2024) การวิจัยกรอบการทำงานเพื่อติดตามผลการเรียนรู้ผ่านแนวทางสหสาขาวิชาที่เสริมด้วยเทคโนโลยีในวิทยาศาสตร์/สังคมศึกษา เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนร่วมกันระหว่างหลายประเทศ ประกอบด้วยประเทศมาเลเซียประเทศไทย จีน ญี่ปุ่น และอินเดีย การออกแบบการวิจัยแบบผสมผสานเกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ/เชิงปริมาณ เพื่อปรับปรุงบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาสำหรับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศภายในปี 2050 ตามที่เสนอไว้ในแผนพัฒนาของแต่ละประเทศ เช่นแผนพัฒนาของประเทศมาเลเซียฉบับที่ 12 แผนพัฒนาประเทศของประเทศไทยฉบับปัจจุบันหรือฉบับที่ 13 การวิเคราะห์ข้อมูลในระยะเริ่มต้นด้วยกรณีศึกษาเชิงคุณภาพ รวมถึง 'การวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง/แบบไขว้' (CCA/ECA) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิธีการพัฒนากรอบการทำงานเพื่อเชื่อมช่องว่างของ 'การศึกษา การจัดการ การร่วมทุน' (EdMEv) ผลการวิจัยพบว่า กรอบการทำงานเน้นที่ความต้องการในการปลูกฝังแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนแบบสหสาขาวิชาในทุกสาขาวิชา กรอบงานที่พัฒนาขึ้นจะทำหน้าที่เป็นแนวทางการวางแผนสำหรับผู้เสนอ ผู้ปฏิบัติงานด้านความยั่งยืน และผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่จะต้องกำหนดเป็นนโยบายหรือมาตรการต่างๆ ในการบูรณาการการพัฒนาอย่างยั่งยืน เข้ากับหลักสูตร การจัดการ พันธกิจวิสัยทัศน์ และทุกกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้อง

Intaratat, K., Lomchavakarn, P., Boonsiri, K., ... Anggoro, S., Kumar, R. (2024). วิจัยเกี่ยวกับการบูรณาการศาสตร์ในรูปแบบของสหวิทยาการเข้ากับการปฏิบัติ การออกแบบการเรียนการสอน และการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลตลอดจนนวัตกรรมการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่ออกแบบตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยศึกษาจากโครงการที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย การเรียนการสอนที่บูรณาการทั้งด้านวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์จากประเทศไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย จีน และอินเดีย ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านกรณีศึกษาจากโครงการที่เกี่ยวข้องกับสหวิทยาการ การเรียนรู้แบบเปิดและทางไกล (ODL) รวมถึงเทคโนโลยีใหม่ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์กรณีศึกษาแบบไขว้ (CCA) เพื่อสรุปคุณลักษณะทั่วไปของโครงการ การวิเคราะห์กรณีศึกษาแบบตัวอย่าง (ECA) ที่สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่พบว่า การส่งเสริมการเรียนการสอนแบบสหวิทยาการระหว่างศาสตร์ต่างๆ จะสามารถนำไปสู่ผลการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกันได้อย่างเป็นรูปธรรม

